

DEMOKRACIE VYPADÁ JINAK

**STOP
VLÁDĚ**

**KONEC ČESKÉ PRAVICE? JIŽNÍ EVROPA PŘIPRAVUJE GENERÁLNÍ STÁVKU DRÁBEK
ODKAZUJE NUCENÉ PRÁCE, SOCIÁLNÍ KARTY, CENZURU MLUVČÍ QUÉBECKÝCH
STUDENTŮ V PRAZE BOJ O PŘEDNÁDRAŽÍ POKRAČUJE CHÁVEZ A SOCIALISMUS
21. STOLETÍ PRVNÍ ČESKÝ ROMA PRIDE JIHOAFRICKÉ DOLY OVLÁDAJÍ
STÁVKY INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ALBRIGHTOVÁ SE ZPOVÍDALA ZE SVÝCH
ZLOČINŮ DOMOV DŮCHODCŮ JAKO VÝNOSNÝ BYZNYS**

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

E-mail: redakce@socsol.cz

predplatne@socsol.cz

info@socsol.cz

Šéfredaktor:

Lukáš Matoška

Redaktoři:

Dominik Forman, Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr

Do tohoto čísla původními texty a překlady přispěli:

Barbora Čapinská, Michal Čepela, Jakub Horňáček, Karel Chlouba, Kateřina Krejčová, Hana Kuncová, Ondřej Lánský, Štěpán Lohr, Lukáš Matoška, Jan Májíček, Sepehr Samimi, Linda Sokačová, Filip Vidimský

Korektury:

Karolína Babíčková, Lukáš Matoška, Anna Zitová

Grafika a sazba:

Václav Pajkrť

Prodejní místa časopisu:

Studentský klub K4 (Celetná 20, Praha 1-Staré Město) –
pondělí až pátek od 10 do 24 hod.,
sobota až neděle od 16 do 24 hod.

Divus (Bubenská 1, Praha 7) –
pondělí až sobota od 11 do 21 hod.

Kamenný obchod Fair&Bio (Sokolovská 29,
Praha 8-Karlín) – pondělí až pátek od 11 do 19 hod.

Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity
(Mariánské náměstí 1, Praha 1-Staré Město) – každý čtvrtek
od 17 do 18 hod.

Měsíčník Solidarita je nevydělečné periodikum; utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Návrhy na články posílejte na redakční mail (vizte výše). Solidarita je po ČR distribuována odběrateli; otázky zájemců o předplatné či distribuci zodpovíme na informačním nebo redakčním mailu (výše).

OBSAH

SLOVO ÚVODEM:

„Demokracie vypadá jinak“

3

DOMÁCÍ:

Říjnové volby – prohra vládní politiky

4

Přednádraží – segregační kšeft

6

„Nic jiného mi nezbývá“

7

Roma Pride

7

Chcete pomoci Přednádraží?

7

České vzdělávání dostupné

8

Co nám ukázaly debaty na školách?

9

ANALÝZA I:

Drábkův odkaz: nucené práce, sociální karty, cenzura atd.

11

Velký bratr malého ministra Drábka – DONEZ

12

ROZHOVOR:

Nadstandard v praxi – s pracovníkem v domově důchodců
o rozdílech mezi státními a soukromými zřizovateli

13

Jérémie Bédard-Wien: Za úspěchem hledej organizaci

16

ZAHRAŇIČNÍ:

Zápas jihoafrických horníků a pracujících nekončí

18

Jižní Evropa připravuje generální stávku

19

Kampaň na podporu horníků z Marikany

19

Řekové protestovali proti návštěvě Merkelové

20

Odbory ve světě

20

ANALÝZA II:

Na cestě k socialismu 21. století?

21

HISTORIE:

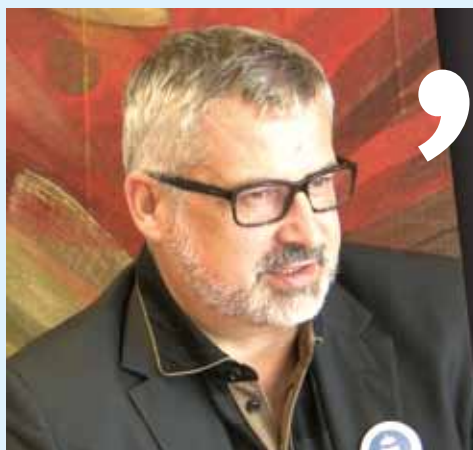
Ruská revoluce

23

GLOSA:

Americký sen s rukama od krve

25

”

ČASOPIS SOLIDARITA SLEDUJE PŘESNĚ TO, CO MUSÍ ZAJÍMAT KAŽDÉHO ODBOROVĚ ORGANIZOVANÉHO ZAMĚSTNANCE. ZPROSTŘEDKOVÁVÁ ZAHRAŇIČNÍ ZKUŠENOSTI BOJŮ ZA PRÁVA PRACUJÍCÍCH, DLOUHODOBĚ PODÁVÁ KRITIKU NEOLIBERÁLNÍCH REFORMŮ A NAPŘÍKLAD SE KONKRÉTNĚ VĚNUJE SITUACI ZÁKLADNÍHO, STŘEDNÍHO I VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ.

FRANTIŠEK DOBŠÍK, PŘEDSEDA ŠKOLSKÝCH ODBORŮ (ČMOS PŠ)

„DEMOKRACIE VYPADÁ JINAK“

Vážená čtenářko, vážený čtenáři,

německá kancléřka navštívila **Řecko**: společně s místní vládou deklarovala pokračování politiky nefungujících škrtů. Za posledních 6 let zde škrtý posílily nezaměstnanost téměř o třetinu, zatímco oslabily řecký hrubý domácí produkt o čtvrtinu. Na denním pořádku jsou v Řecku statisícové protesty a stávky.

Ohromná nezaměstnanost, snižování platů a hroucení ekonomiky sužují i **Španělsko**. Nesouhlas s neoliberálním vládnutím ani zde neochabuje. Třetí říjnový týden proběhl ve znamení velkých studentských protestů, chystá se druhá stávka proti současné vládě.

Odborové svazy Řecka, Itálie, Portugalska, Španělska, Kypru, Malty – celý Jih Evropy – vyhlásily na 14. listopad **generální stávku**. Jedná se o první koordinovanou akci tohoto druhu a takového rozsahu, na niž se dlouho čekalo: globálnímu kapitálu můžeme čelit jedině za předpokladu mezinárodního postupu.

Horký podzim pravděpodobně nemine ani střední Evropu. Vůbec poprvé v tomto podnebí hrozí zaměstnanci vládě časově neomezenou stávkou, aby docílili odpovídajícího navýšení mezd – jedná se o **slovenské** školské odbory. Jak jihoevropské, středoevropské, tak americké dění bude předmětem naší pozornosti v příštím čísle.

V Česku získala během senátních a krajských voleb drtivou většinu parlamentní levice. Ledy antikomunismu zčásti prolomila i signatářka Charty 77 Lenka **Procházková**, když podpořila komunistu Dolejše před druhým kolem voleb do Senátu.

Platforma odborů, sdružení a iniciativ **Stop vládě** vyhlásila na 17. listopad demonstraci „Demokracie vypadá jinak“. Silí přesvědčení, že změny po roce 1989 jsme si představovali jinak. Mezinárodní studentský den v tuzemsku podpoří svou návštěvou i mluvčí québecké studentské asociace. Protestní přípravy probíhají za okolností, kdy

odstupující ministr práce cenzuruje klipy kritické k sociální reformě, kdy ministr financí vyhrožuje brutálnější variantou státního rozpočtu, kdy takzvané rebelující vládní poslance vystřídali poslanci konformnější (a jeden z nováčků byl odsouzen za korupci). Vláda, která se opírá o podobné hlasy, jen prohlubuje svou nelegitimitu a dvojí nelegitimitu poznamenává i sněmovnou zhurta schválené legislativy: druhý pilíř důchodové reformy, církevní restituce, vyšší DPH.

10. listopadu uplyne 110 let od narození **Záviše Kalandry**, jednoho z mála intelektuálů, který kritizoval nástup stalinismu v Sovětském svazu zleva (na TV Solidarita vyjde seminář věnovaný jeho odkazu). Reálným politikům, píše Kalandra v období tzv. moskevských procesů, „stačí, že tu bezpečně rozumí jedné věci: totiž praktickému významu těchto procesů a rozsudků.“ Významná část demokratického tisku společně s fašistickými listy, pokračuje Kalandra vyčítavě, „spatřovaly [ve Stalinovi] chvályhodný odklon od revoluční politiky.“ Kalandra byl několik let po návratu z koncentračního tábora odsouzen v procesu s Miladou Horákovou – jako autentický marxista se stal obětí pseudosocialistického režimu.

Časopis **Solidarita** píše o tom, co se děje, věcně, ale bez obalu. Jeho redaktoři a přispěvatelé mají za to, že neexistuje médium, které nestraní. Jsou jen škrabošky, jimiž se to v mediálním prostoru hemží, jež za „neutralitou“ skrývají zájmy nadnárodního kapitálu, korporací, mocných lobbistických kruhů. V takovém nerovném boji redakce Solidarity prohlašuje otevřeně, že straní.

Solidarita je na straně těch, kteří nevládnou, jsou vykořisťováni, doplácí na systém plný nerovností atd. A právě o nich připravují její autorky a autoři měsíc co měsíc 30 stran, dobrovolně, bez nároku na odměnu – z **přesvědčení**.

Vaše redakce

Solidarita

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480 Kč
půlroční předplatné 240 Kč

objednávejte na:
predplatne@socsol.cz

v případě dotazů nebo problémů volejte
na předplatitelskou linku 722 133 743

ŘÍJNOVÉ VOLBY – PROHRA VLÁDNÍ POLITIKY

JAN MÁJÍČEK

Říjnové volby do zastupitelstev krajů a do Senátu byly velkou ranou vládní koalici, ale i celé pravicové politice. Potvrdily to, co se ozývalo v hnutí proti reformám už dlouho: protest má smysl, protože pomohl oslabit legitimitu vlády.

První výsledky, které začala Česká televize ukazovat nedlouho poté, co se uzavřely volební místnosti, naznačovaly drtivou porážku všech vládních stran. Jako v minulých volbách se potvrdilo, že první spočtené výsledky poměrně věrně kopírují výsledky konečné; s výjimkou volebních rozdílů u malých stran. Zpráva to byla jasná: vítězství ČSSD a KSČM, naprostá prohra ODS a TOP 09. Z vládních stran nekandidoval pouze podivný subjekt LIDEM Karolíny Peak. Věci veřejné kandidovaly jen v 5 ze 13 krajů.

KONEC PRAVICE?

Titulky mainstreamových periodik a zpravodajských portálů informovaly na počátku povolebního týdne své čtenáře směsicí bulvárnosti a hysterie. Týden vyšel s titulní stranou hovořící o „malé říjnové revoluci“, Lidové noviny o „nástupu komunistů“, Mladá fronta Dnes o „rudé hrozbě 2012“.

Apokalypsu dovršil postup Jiřího Dolejšeho za KSČM z prvního místa do 2. kola senátních voleb. Mladá fronta situaci popsala takto: „Nesmetlo ji oranžové tsunami v roce 2008. Popasovala se i s tím, že při komunálních volbách o dva roky později prohrála s TOP 09 a stojí v čele už druhé koalice. Co však pražská ODS nečekala a na co nebyla připravená, byl sobotní volební výsledek komunistické strany... Co se s pražskými pravicovými voliči stalo?“¹

Stejně jako jinde v republice, i v Praze se projevil výsledek práce vládní koalice. Premiér Nečas se zmohl jen na rádoby politologické vysvětlení ve smyslu volebního cyklu, který vždy v krajských volbách trestá strany vládnoucí na centrální úrovni. Za tuto chabost si vysloužil posměch i pravicových komentátorů. Petr Holec z magazínu Reflex, známý např. tím, že srovnával odboráře s dobyt看em, napsal o jednání vedení ODS po volbách, že Nečas shodil vinu za volební debakl na ČSSD a voliče, zatímco první místopředsdkyně strany Miroslava Němcová na zřízení krajů. „Už jen čekám, kdy někoho ve straně napadne zrušit i volby, když je strana posledních šest let moc neumí.“²

Ze zoufalství nad výsledkem ODS vznikl dokonce text s názvem „Proč už vás nevo-

lím. Otevřený dopis členům ODS“³, který na stránkách Reflexu podepsalo několik set lidí. Jeho obsah ale ukázal, že mezi signatáři tohoto dopisu stále fungují představy o zlých komunistických vekslečích v ODS, kteří ji kazí asi tak, jak se jim to stalo u jinak nadějněho premiéra Mirka Topolánka. Tento pláč je však jen jinou variantou podobně pokrouceného chápání skutečnosti např. u miliardáře Karla Janečka, jenž věří, že nám to tu kazí „zlojedi“. Odstraňte korupčníky – ODS (a s ní i celá země) rozkvetne.

Podobně jako představitelé pravicových stran tedy i jejich novináři čelí poprvé situaci, kdy jsou reformy a jejich zavádění tak nelegitimní, že se setkávají se společenským odporem, který ohrožuje postavení samotných nositelů těchto myšlenek v politickém systému. Dobrý postřeh přinesl slovenský deník Sme. Příklad situace k té, do které se po podobně asociálních reformách a podobně tragikomickém vládnutí dostala pravice na Slovensku. Hlavní strana tamních vládních koalic, Slovenská demokratická a křesťanská únia – Demokratická strana, partner české ODS, postupně ztrácela své voliče.⁴

Rozplynuly se také obavy, že by dominanci ODS na pravici převzala TOP 09. Jeden z jejích poslanců, Daniel Korte, zhodnotil výsledky Kalouskovy strany slovy: „Možná jsme vybrali špatné lídry, ale pracovali jsme s tím, co bylo.“ Až překvapivě poražený výrok od „žraloka“, který si svého času během několika měsíců dravě vydobyl dominantní postavení na politické scéně.

Na rozdíl od slovenské politické scény však v té české nestojí proti pravici jednotný levicový blok, ale dvě rozdílné strany. Než se však přesuneme k sociální demokracii a komunistům, podívejme se na ještě jeden aspekt proběhlých voleb.

VLIT MÁ SMYSL

Často se na radikální levici vedou úvahy o tom, zda má cenu chodit k volbám, když v zásadních otázkách je volba podobná rozhodování mezi Coca- a Pepsi-Colou. Tuto skepsi však sdílí i lidé, kteří jinak nemají s radi-

kální levici nic společného. Jde však o to, co považujeme za zásadní otázky.

Pokud si klademe otázku, v jakém systému chceme žít, pak se nám ve volbách opravdu nenabízí alternativa, protože všechny strany souhlasí s liberálním kapitalismem. Liší se ale v tom, jak by se tento kapitalismus měl spravovat, zda by měl být více či méně regulován a měl či neměl poskytovat určité sociální jistoty. Motivaci pro aktivní účast ve volbách bychom tedy měli. Určitě je zásadní rozdíl, pokud nám sociální systém rozloží pomocí svých reforem Drábek nebo pokud bude víceméně udržován některým sociálním demokratem. Stejně tak zachování všeobecně dostupné zdravotní péče, placené ze zdravotního pojištění, mohou lépe garantovat sociální demokraté než „topáci“, kteří jsou přesvědčeni o prospěšnosti tržních principů ve zdravotnictví. Pokračovat bychom mohli dále.

Další rovinou je rovina taktická. Vládnoucí levice bude vždy ze své programové podstaty hůře čelit požadavkům odborů a sociálních hnutí, než tomu je u pravice. Zrada v volebním programu budou totiž levici tížit mnohem více. Příkladem může být řecký PASOK, který se z vedoucí strany řecké levice propadl na třetí místo a přišel v opakovaně o více jak 20% voličů.

Posledním a nejvíce konkrétním důkazem důležitosti volby byl otřes, který krajské a senátní volby způsobily vládní koalici. Drtivá prohra ODS dodala šestici rebelů novou sílu, kterou před volbami jakoby ztráceli. Na církevní restituce pravděpodobně nedojde. V ohrožení je i prováděcí zákon k důchodové reformě. Koaliční vláda tak dost možná nesplní dva z velkých „reformních“ počínů, které si předsevzala. Pro všechny to bude jen dobře.

ČSSD: NEZASLOUŽENÉ VÍTĚZSTVÍ

V 9 ze 13 krajů sociální demokraté obhájili pozice, a to i přes to, že jejich hejtmani a krajské rady jednaly podle svědectví řády odborářů ještě hůře než rady kontrolované ODS. Hesla ČSSD jasně mířila na Nečasovu vládu a její reformy. Kritika Nečasovy vlády úplně stačila na to, aby byla odpuštěna většina krajských hříchů, včetně netransparentního jednání ve Středočeském kraji, stejně jako pokus o privatizaci krajské nemocnice hejtmánem Palasem v Moravskoslezském kraji. Zapo-

1 MF Dnes, 15. 10. 2012, str. 1, rubrika Praha

2 <http://www.reflex.cz/clanek/nazory/48207/necas-by-mel-vyklidit-skrinku-ods-premysli-jak-si-udrzet-funkce.html>

3 <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/48312/souhlasite-s-otevrenym-dopisem-clenum-ods-proc-uz-vas-nevolim-zde-se-pod-nej-muzete-podepsat.html>

4 Od roku 2006 (18,35%) až k předčasným volbám v roce 2012 (6,09 %), které ji poslaly do opozice a vlády se ujala jednobarevná vláda Smeru-SD (sociální demokracie).

mnělo se, že v Olomouckém kraji pronajali tamní správní radu tří krajských nemocnic, které zůstaly příspěvkovými organizacemi, na dvacet let soukromé firmě Agel, čímž je de facto rovněž privatizovali. ČSSD ale naopak prohrála s komunisty v Ústeckém kraji, kde náměstek hejtmanky Vaňhové (ČSSD), sociální demokrat Pavel Kouda, kradl z Regionálního operačního programu Evropské unie. Sama Vaňhová např. proslula svými nahnědělými výroky a voláním po policejní represí.

PROMARNÍ KSČM SVOU ŠANCI?

Díky korupčnímu jednání socdem či v důsledku všeobecného protestu dosáhli komunisté vítězství ve dvou krajích (Ústecký a Karlovarský kraj). Ve zbylých krajích byli komunisté dvakrát třetí (Plzeňský a Zlínský kraj) a devětkrát druzí. Jinými slovy KSČM získala takovou podporu, jakou ještě nikdy předtím, a to za průměrné volební účasti. To silně kontrastuje s klesajícím počtem hlasů, které dostává strana ve volbách do poslanecké sněmovny, které klesají z více jak 880 000 v roce 2002 k zhruba 500 000 v roce 2010. Obrat je dán jednoznačně působením druhé pravicové vlády a její arogancí. U voličů se také objevil motiv „všichni mě štvete, tak to hodím komunistům“. Ti jsou stále vnímáni jako strana, která nemá s bídou dnešní politiky nic společného. Není to pravda. Hezky to popsal Jakub Patočka v Deníku Referendum:

„Až komunisté převezmou sebemenší díl vládní odpovědnosti, najednou se zjistí i jinde než v oné brněnské městské části, že i mezi komunisty jsou lidé, kteří si hledí toho, jak si přihrát nějakou tu malou domů. Pak si konečně snad i širší veřejnost povšimne, že tu máme poslankyni, která má plná ústa starostí o dýchací ústrojí pracujících na Ostravsku, ale když pak přijde na věc, hlasuje v zájmu lidí, proti nimž Petr Bezruč psal své verše. Možná se začne psát i o tom, že je to strana, která je schopna na svou kandidátku umístit exekutora.“

A to je ono poslední tajemství, které našim současným komunistům ještě zbývá, které nám o sobě ještě neřekli: jsou už úplně stejní jako zbytek současné české politiky.⁵

Komunisté ale díky volebnímu úspěchu dostali šanci začít zásadně proměňovat svou stranu. Její předseda např. správně reagoval na neúspěch kandidátů KSČM ve druhém kole senátních voleb příslibem, že se na příště budou snažit zvolit nezávislé kandidáty z občanského sektoru. Volbami získaná sebedůvěra by je mohla zbavit strachu ze změn a udělat z KSČM progresivní levicovou stranu, která by dokázala získávat spojení v širší společnosti. Otázkou je, zda se uvnitř strany najde dost odhodlaných lidí, kteří by se do takové práce pustili. Druhou možností je totiž usnutí na vavřínech. Až pak dojde na vládní angažmá, přijde naprosté selhání kvůli nedostatku odborně vybavených a osobnostně i politicky vyzrálých lidí. Poté se bude opakovat scénář, který téměř vygumoval z politické scény italské a francouzské komunisty.

NADĚJE NA ZMĚNU

V Libereckém kraji skončila těsně za komunisty zajímavá volební formace Změna pro Liberecký kraj, kterou vede bývalý primátor Liberce Jan Korytář. Ten se svým uskupením bojoval v krajském městě proti organickému mafiánskému spojení ČSSD a ODS, které dělilo veřejné zakázky mezi spřízněné, zejména stavební firmy. Právě poukaz na předražování veřejných zakázek nakonec vedl ke sjednocení útoku všech zainteresovaných proti Korytářovi a jeho primátorskému křeslu.

Výsledné 3. místo v krajských volbách potvrdilo rostoucí podporu Změny pro Liberecký kraj, která stojí politicky na pozicích levicových zelených s důrazem na protikorupční politiku. Dosud neuzavřená koaliční jednání dávají naději, že se Změna dostane do koalice se Starosty pro Liberecký kraj. Ti sice nejsou ideálním partnerem, ale zbaví ODS a ČSSD možnosti exekutivy. To samo o sobě už je posun. Změna může být prvním příkladem nové politiky, která by mohla odrážet zájmy většiny lidí, a ne místních podnikatelů-mafiánů či velkých finančních skupin.

ÚSPĚCHY A VÝZVY HNUTÍ

Odpor proti vládní politice, který se projevil na celé řadě demonstrací, nepochybně

ovlivnil volební výsledky. Kdyby nebylo protestů, mnohem hůře by se opozičním stranám hovořilo o nelegitimitě reforem. Stejně tak by se ve veřejné debatě mnohem hůře prosazovala kritika vládních reforem. Platforma Stop vládě byla nejvýraznějším projevem společenského odporu a spojení více než sedmdesátky organizací ukázalo cestu, již by se měl každý pokus o úspěšný celospolečenský odpor vydat.

Zatímco Nečasovu vládu můžeme považovat za vyřízenou, ať už to bude za týden, měsíc nebo rok, problém bude také s vládou, která přijde po ní. Nechme stranou udržovací úřednický kabinet. Vláda sociální demokracie bude mít před sebou těžké úkoly, na něž nebude stačit. Stačí se podívat na složení její stínové vlády. Tu tvoří až na výjimky buď dosavadní ostřílení pragmatik (Hulínský, Hašek, Hamáček), nebo osobnosti bez vůdčích schopností (Mládek, Emmerová, Chládek). Neschopnost samostatně myslet ztělesňuje u ČSSD podpora finanční ústavy, která má do budoucna svázat ruce každé vládě, jež by chtěla používat deficitní financování hospodářské obnovy. Tato oprátka, která má být navíc zavedena jako ústavní součást našeho právního řádu, je poplatná logice škrtů. Tedy té logice, proti níž se jinak socdem rétoricky staví. Navíc díky přítomnosti pragmatiků uvnitř strany se můžeme dočkat nejružnějších kompromisů a ústupků, které budou prezentovány jako „rozumné“ či „konstruktivní“. Jedním z nich může být např. podpora Kalouskova státního rozpočtu výměnou za předčasné volby spojené s prezidentskou volbou. To bude nahrávat Straně práv občanů – Zemanovcům. Zemanova kandidatura vytáhne na výsluní i jeho stranu. Pokud ke všemu Zeman vyhraje, „odvděčí“ se své bývalé straně podobně, jak učinil Klaus své ODS. Nicméně socdem je schopna prosazovat i věci, které jí budou jasně škodit.

S koncem Nečasovy vlády dojde nepochybně k přeskupení uvnitř protivládního hnutí. Přesto bude potřebné pokračovat v té práci, kterou začal ProAlt budováním široké sítě aktivistů. Jen z nich může vzejít naděje na systémovou změnu.

✉ jan.majicek@socsol.cz

5 <http://denikreferendum.cz/clanek/14181-posledni-tajemstvi-komunistu-a-nekolik-poznamek-k-volbam>

**PODPOŘTE
NÁS**

Účast v nejružnějších kampaních, vydávání publikací, organizování debat, zkrátka veškerá naše činnost stojí na dobrovolnosti. Nevyhneme se ale nákladům na tisk, propagaci, cestovné atd. Pomozte nám získat prostředky, abychom mohli vydat více letáků proti rasismu, natisknout více transparentů na příští protivládní demonstraci nebo pozvat zajímavé řečníky na některou z dalších debat. Za všechny příspěvky moc děkujeme.

ČÍSLO ÚČTU: 2100245047/2010

PŘEDNÁDRAŽÍ – SEGREGAČNÍ KŠEFT

MICHAL ČEPELA

O vývoji situace na ostravském Přednádraží, kde jsou lidé nuceni opouštět své domovy, které stojí na lukrativních pozemcích, píše do Solidarity od září aktivisté, kteří se místního dění přímo účastní. Předchozí články „Přednádraží: Lidé bez ceny“ a „Přednádraží musí žít“ jsou k dispozici na www.socsol.cz.

HISTORIE

Romové se do Ostravy stěhovali ze Slovenska v 50. letech při nábořech do hornictví. Nejdříve zde bydleli na dělnických ubytovnách a v 60. letech se i s rodinami začali stěhovat do dělnických kolonií, ze kterých jejich původní obyvatelé odešli na nově budovaná sídliště. Po celou dobu minulého režimu Romové v Ostravě pracovali zejména ve stavebnictví a v komunálních službách.

Po roce 1989 na Romy velmi tvrdě dopadla nezaměstnanost, deregulace nájemného, rozprodej městského bytového fondu a hlavně rezignace obcí, krajů i státu na vytvoření jakékoli koncepce sociálního bydlení.

Domy na Přednádraží byly původně postaveny pro drážní zaměstnance. Jejich dnešní obyvatelé tvoří zejména Romové. Velká část rodin se sem přestěhovala z jiných romských lokalit (i tzv. problémových), ale žily a žijí zde i rodiny, které na Přednádraží bydlely již několik generací. I přes úžasnou sociální situaci však na Přednádraží nebyl a není větší problém s drogami, který se vyskytuje běžně v jiných sociálně vyloučených lokalitách.

Pohromou pro tuto oblast se staly povodně z roku 1997, které způsobily poškození kanalizace, což je jednou z hlavních příčin současné krizové situace. Kanalizace dodnes nebyla opravena.

SOUČASNOST

V roce 2007 rozhodlo ministerstvo dopravy v čele s Alešem Řebíčkem z ODS o odprodeji drážního majetku, do kterého spadaly i domy na ostravském Přednádraží. V červnu 2010 kupuje tyto domy od firmy Toba Trade, s. r. o., současný majitel Roztočil, který si na jejich koupi vzal půjčku od úvěrového družstva Unibon, jež je v nyní v likvidaci. Majitelem Unibonu byl Daneš Záhorský, dříve úspěšný podnikatel, který je považován za jednoho z občanskodemokratických „kmotrů“.

Na začátku srpna 2012 se situace vyhrotila. Stavební úřad vyhlásil nařízení, že se obyvatelé musí do 24 hodin vystěhovat kvůli nevy-

hovujícím hygienickým podmínkám. Náhradní byty byly nabídnuty nájemníkům s nájemními smlouvami na dobu neurčitou, kterých bylo jen mizivé procento. Ostatní obyvatelé odmítli opustit své domovy. Úřad požádal soud o „exekuční vystěhování“, ale kvůli špatně podanému návrhu neuspěl. Přibližně na měsíc byla Přednádraží vypnuta voda.

Na konci srpna si stavební úřad od majitele narychlo vyžádal dokumentaci a argumentoval tím, že jsou domy v katastru nemovitostí zapsány jako jiná stavba a není v nich možné bydlet, protože nejsou v katastru zapsány jako bytové. K přepisu domů došlo ještě v době, kdy

již zmíněné neexistující koncepti sociálního bydlení naprosto volně ruce k vydírání města (spíše se však zdá, že město žije s těmito podnikateli v symbióze).¹

Na konci srpna také začínají nájezdy organizovaných skupin „sběračů kovů“ z celé Ostravy na přednádražní domy. Ohroženy jsou všechny, včetně nejzachovalejšího domu č. 8, kde bydlí většina ze zbývajících 11 rodin. Podle ověřených informací z místa policie odmítá jednat s tím, že potřebuje pověření majitele objektů. Je tedy otázka, zda podhodnocená policejní ochrana a nájezdy gangů sběračů kovů nejsou organizovány někým z pozadí. Do poloviny října se gangům podařilo rozebrat většinu budov a dle svědectví místních na Přednádraží najíždějí přímo nákladní auta na odvoz těžkých nosných traverz. Dům číslo 8. se ale stále daří hájit.

BOJ POKRAČUJE

I zbývajícím obyvatelům Přednádraží z nejzachovalejšího domu č. 8 byla opět zopakována výzva radnice k okamžitému vystěhování. Tyto rodiny jsou – společně s dalšími aktivisty i aktivistkami z různých iniciativ, kteří na Přednádraží pravidelně dochází – stále odhodláni prát se za důstojné bydlení.

Aktivistka Sri Kumar Vishwanathan (předseda sdružení Vzájemné soužití) se s majitelem domů snaží o dohodu ohledně osudu přinejmenším domu č. 8., který by ještě bylo možné zachránit, a snaží se marně domluvit s městem na řešení bytové otázky i těch obyvatel, kteří byli nuceni se do ubytoven již vystěhovat. Pakliže se do nástupu zimy nepodaří provést alespoň základní opravy domu č. 8, budou se nejspíše muset obyvatelé, chtě nechtě, do ubytoven odstěhovat. Situace se stává stále zoufalejší. Přes zimu hrozí degradace obyvatel Přednádraží na pouhé objekty zisku majitelů ubytoven.

✉ redakce@socsol.cz

▲ zdroj: Solidarity

je vlastnily dráhy, a to z daňových důvodů. Na základě tohoto „nálezu“ odebral úřad práce obyvatelům příspěvky na bydlení, ač to dlouhou řadu let předtím jejich vyplácení nebránilo.

SOCIÁLNÍ DÁVKY ZNEUŽÍVAJÍ MAJITELÉ UBYTOVEN

Obyvatelé podléhají apatii a beznaději a mnoho se jich stěhuje na předražené ubytovny, které jim nabídl město. V ubytovnách jsou nevyhovující hygienické podmínky, velmi málo prostoru, což negativně působí zejména na děti. Výše nájmu na ubytovnách dosahuje úrovně, která se platí za bezmála luxusní byty v Praze. Ubytovny se často nacházejí v odlehlých částech města, kde nejsou na očích a jejich obyvatelé jsou zde vydírání a nejsou jim dovolovány ani návštěvy. Jde o klasický systém zneužívání sociálních dávek nikoli těmi, kdo dávky pobírají, ale majiteli ubytoven, kteří mají kvůli

¹ O problému zneužívání lidí, kteří pobírají sociální dávky, majiteli ubytoven, jsme psali také v souvislosti s případem na Liberecku v červencovém čísle Solidarity (viz článek „Problém zničených nemovitostí“ na www.socsol.cz).

„NIC JINÉHO MI NEZBÝVÁ“

Otiskujeme slova jedné z nejbojovnějších obyvatelek ostravského Přednádraží – vdovy a matky 9 dětí – která jsou plná beznaděje. Představuje jeden z mnoha zoufalých hlasů, jež zaznívají nejen z Přednádraží.

Roztočil slíbil opravit domy č. 8 a 10, ale jsou to jenom sliby. Pomaličku už se smiřuju s tím, že přijdu o své děti, protože dneska jsem byla na sociálce, našla jsem si ubytovnu, kde to vypadá jak byt, ale chtějí po mně 17 tisíc korun + 1 tisíc korun kaucí. A na sociálce mi řekli, že maximálně

mi můžou poskytnout 9 tisíc korun. [...] Dneska tu byl Kumar Vishwanathan, slíbil mi, že když Roztočil nebude domy spravovat, sežene mi byt, ale už ani tomu nevěřím. Takže se snažím na to nemyslet a užívám si s děckama poslední chvíle, dokud můžu. Nemám o co bojovat, protože když volám

na inzerát ohledně bytu, tak mi řeknou, že Romy nechtějí, tak co – mám se nabarvit na bílo? Já nevím, jak lidem dokázat, že jsem normální člověk tak jako oni. Ale to je vedlejší. Prostě se s tím musím smířit. Nic jiného mi nezbývá.

ROMA PRIDE

FILIP VIDIMSKÝ

7. října proběhl v Praze první romský pochod hrdosti v ČR. Průvodu se zúčastnilo až 300 lidí.

Obdobné průvody s doprovodným programem se konaly i v dalších 14 evropských městech. Zastřešilo je Evropské protirasistické hnutí zdola (EGAM), které je poprvé iniciovalo minulý rok. EGAM pomohl zformulovat dokument „Za důstojnost Romů v Evropě: Romská hrdost“, který upozorňuje na nerovné postavení Romů napříč Evropou. Např. na neutěšenou bytovou situaci v Česku a na Slovensku, otevřené útoky polovojenských struktur jménem Národní garda v Maďarsku nebo na deportace Romů ve Francii. EGAM taktéž mobilizuje k vlastní emancipaci a integraci do většinové společnosti při zachování vlastní kultury.

Účastníci se nejdříve shromáždili na náplavce Rašínova nábřeží u Jiráskova mostu, kde mj. vyslechli projev Štefana Tišera, předsedy Strany rovných příležitostí, výzvu SOS Přednádraží a zhlédli představení sdružení Khamoro.

Poté se vydali na pochod ke kostelu Českobratrské církve U Salvátora, kde proběhly diskuze o nejpalčivějších problémech českých Romů – o posílání romských dětí do zvláštních

(dnes speciálních) škol, o vepřině na místě bývalého romského koncentračního tábora (genocida Romů na českém území patřila k nejmasovějším za 2. světové války), o silicím anticiganismu, o vystěhovávání do lichvářských ubytoven. Celá událost byla zakončena ekumenickou bohoslužbou v kostele svatého Martina ve zdi.

Štefan Tišer ve svém projevu mluvil především o nutnosti navrátit do společnosti slušnost a poctivost. Zdůraznil potřebu pomoci Romům uvězněným v ghettech a vyzdvihl nutnost odstranění diskriminace Romů v přístupu ke vzdělání (tomuto problému věnujeme v čísle samostatný článek). Případné argumenty o jazykové bariéře odmítl s poukazem na Anglii, kde děti českých Romů čelí bariéře ještě větší, a přesto to k jejich segregaci nevede.

Z rozhovoru s Tišerem vyplynulo, že Strana rovných příležitostí vznikla teprve nedávno; registrována je od 19. prosince. Mladé politické uskupení si za cíl klade zajistit rovné příležitosti pro všechny, bez ohledu na jejich sociální či etnický původ, a hájit zájmy lidí vyloučených

z většinové společnosti. Chce zajistit slušné zaměstnání, bydlení a vzdělání pro každého.

Pro svou novost a momentální nedostatek finančních prostředků se strana rozhodla v letošních krajských a senátních volbách nekandidovat, ač cítila silnou podporu od svých sympatizantů. Do Sněmovny však již jistě kandidovat bude.

Stejně jako Tišer, i Jozef Miker z občanského sdružení Konexe hodnotil počet demonstrantů ve výsledku kladně. Očekával sice větší účast, ovšem při rychlosti svolání akce (zorganizována byla za jeden až dva týdny), se nižší účasti nedivil. Jako obzvlášť pozitivní hodnotil silnou účast romské mládeže. Stejně jako všichni ostatní oslovení účastníci očekává příští rok opakování pochodu a postupné vybudování tradice pochodů romské hrdosti v Česku. Vzhledem k počínající politické organizaci Romů a faktu, že v mnohých evropských městech se tato událost konala již loni, je vyplnění takového přání velmi pravděpodobné.

✉ filip.vidimsky@socsol.cz

CHCETE POMOCI PŘEDNÁDRAŽÍ?

Možnosti pomoci Přednádraží jsou tyto: **Příspěvek prostřednictvím iniciativy ProAlt**

Příspěvky zasílejte na transparentní účet iniciativy ProAlt 2500104120/2010 – jako zprávu pro příjemce uveďte Přednádraží – variabilní symbol 7777. Tyto příspěvky budou využity výhradně pro potřeby lidí z Přednádraží a veškeré finanční prostředky budou řádně zdokladovány. Děkuje!

Šíření výzvy SOS Přednádraží (www.

sosprednadrazi.cz) – informujte o ní známé osobnosti, své přátele, příbuzné, kolegy ad.

Komunikace s příslušnými úřady

– požadujte od úřadů, aby řešily situaci v Přednádraží a pomohly jeho obyvatelům získat vyhovující náhradní ubytování (tedy ne ubytovny). Psát můžete na: Úřad městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz (Prokešovo náměstí 8, 729 29 Ostrava, posta@moap.ostrava.cz); primátorovi

Ostravy (Petr Kajnar, Kancelář 203, Nová radnice, Prokešovo náměstí 8, pkajnar@ostrava.cz); Ministerstvo práce a sociálních věcí (Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2, posta@mpsv.cz); Ministerstvo pro místní rozvoj (Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, info@mmr.cz).

Právní podpora – sháníme právníky, případně studenty právnických oborů, kteří budou ochotni poskytovat obyvatelům Přednádraží potřebné bezplatné konzultace.

ČESKÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSTUPNÉ

KAREL CHLOUBA

Téměř každý občan ČR vám bez váhání řekne, že na základní vzdělávání tu má právo každý. Je to přece taková každodenní samozřejmost – navíc zaručená ústavou. Rouška samozřejmosti je ovšem zrádná a kdo ji odkryje, zjistí, že skrývá aparát prohnitý v základech. Příkladem za všechny budiž případ D. H. versus ČR řešený u Evropského soudu pro lidská práva (ESLP).

PŘÍPAD D. H. VERSUS ČR

V roce 2000 podalo 18 romských rodin žalobu na ČR z důvodů diskriminace ve věci práva na vzdělání a Evropský soud jim dal za pravdu. Předmětem žaloby byl systém, kvůli kterému se děti z těchto rodin dostaly na zvláštní školy – byly diagnostikovány jako lehce mentálně postižené. Na tyto školy se v době procesu mohly dostat rozhodnutím třídního učitele, podloženým psychologickým testem.

Případ vynesl na světlo zásadní strukturální problémy v českém školství, které se nepodepsaly jen na 18 rodinách, ale na více než polovině dětí romského etnika u nás. Ukázalo se, že testy mentální způsobilosti jsou kulturně a jazykově podmíněné. To v praxi znamená, že pokud vaše dítě nebude vědět, co je třeba eidam, bude mít s testem problém. Trpí tím tedy romské rodiny, které nemluví výhradně česky, cizinci a jinak sociálně znevýhodnění. Vyhodnocování problémových testů je proto naprosto klíčové. Zjistilo se ovšem, že testy vybavené fotkou Roma jsou hodnoceny značně přísněji než identické testy, jen vybavené fotkou etnického Čecha.

Často jmenovaným argumentem proti rozhodnutí soudu bylo, že k umístění dětí na zvláštní školu je potřeba souhlas rodičů. Pokud by vám ale pedagog, odborník na výchovu dětí, doporučil, že pro vývoj vašeho dítěte bude lepší zvláštní vzdělání, protestovali byste? Je třeba uvážit, že sami rodiče byli vystaveni podobné diskriminaci a často prošli totožným vzděláním. Z jaké pozice mohou tedy zpochybnit rozhodnutí pedagogů? Oficiální pozice ESLP je, že se žádný člověk nemůže vzdát práva nebýt diskriminován.

Těžko můžeme každý článek zkostnatělého řetězu diskriminace obviňovat z nenávisť k cizím etnikům. Situace, která z takových problémů vyvěrá, zpětně potvrzuje předsudky, jež jsou její příčinou. Předsudky se tedy stávají realitou skrze víru v ně. Začarovaný kruh je potřeba přerušit strukturálním zásahem, aby nebylo možné na základě nějakých rasových lidových rčení předurčit vzdělání kohokoli. To však neznamená, že je méně důležité, aby samotní učitelé byli dobře seznámeni s tím, jak tento mechanismus, „sebenaplňující se proroctví“ v budování předsudků funguje. Z výzkumné zprávy

„Nedokončený úkol“ vydané Amnesty International v roce 2010 bohužel jasně vyplývá, že i nadále spíše uplatňují své negativní zkušenosti a lidová rčení ze segregovaných oblastí, jimž přikládají obecnou platnost.

SEGREGOVANÉ ŠKOLSTVÍ

Zvláštní školy, které byly vlivem výše zmíněných faktorů především romské (například na Ostravsku tvořili více než 50 % žáků zvláštních škol Romové, přestože v celkovém počtu žáků v tomto kraji představují pouze 5 %), po rozhodnutí ESLP vláda zrušila. V praxi ovšem došlo pouze k přejmenování zařízení na školy praktické, které jsou sice klasifikovány v kategorii základních škol, ale nadále

▲ zdroj: Solidarita

nabízejí zjednodušený studijní plán. Segregované bydlení navíc v řadě krajů způsobuje, že i běžné školy jsou segregované. Rozdíl mezi běžnými a praktickými školami v rozdělených lokalitách se pak minimalizuje, obě jsou do značné míry obdobou ghatt kumulujících sociální patologie, zatímco zbytek společnosti si pěstuje ráje pro své „nadané“ a realitou nedotčené děti.

Problémem je, že sociálně znevýhodněné děti jsou státem dotovány výrazně méně než děti s lehkým mentálním postižením a na rozdíl od nich pouze nepřímými způsoby. To vytváří tlak na klasifikaci dětí se sociálním hendikepem jako mentálně postižených, neboť se někteří učitelé skutečně domnívají, že jim to prospěje. Podobný tlak působí i na „romské“ školy a třídy, jež by přerodem v praktické školy musely plnit jednodušší výukový plán, ale s více finančními prostředky.

I z těchto důvodů dnes vznikají protesty proti plánovanému rušení praktických škol. Tento problém však není možné nadále

přehlížet či řešit odsunutím, nemůžeme si dále nalhávat, že praktické školy jsou „školy pro děti s problémy v učení, které nediskriminují, ale jsou rovnocennou alternativou základního vzdělávání pro žáky“, jak říká jedna z petic proti jejich zrušení. Vzdělávání se promítá do celé série problému se sociálně vyloučenými, a pokud se situace nezmění, budou se stále zhoršovat. Změna je vždy doprovázena obavami, ale je třeba bojovat za vhodnou změnu.

Vláda nyní sice podporuje inkluzi, nicméně zároveň jde svými škrty přímo proti ní. Učitelé jsou bez instrukcí, jak možné problémy řešit, a navíc je školství dlouhodobě výrazně podfinancované (na nedostatek prostředků ve školství poukazovalo i zářijové turné Za záchranu vzdělanosti a kultury, kterému věnujeme článek i v tomto čísle). Zrušení praktických škol je nutné substituovat dotacemi na sociálně vyloučené děti ve výši dotací na lehce mentálně postižené, je nutné zastavit neustále narůstající zatížení učitelů růstem počtu dětí ve třídě a podobně řešit i další očekávané potíže.

JINDE TO JDE

Mýtus toho, jak nám Západ naše posttotalitní praktické školy závidí, utrží smrtelnou ránu, podíváme-li se na výzkum českých romských migrantů provedený v Británii. 80 % procent romských dětí ve výzkumu agentury Equality bylo v ČR diagnostikováno jako lehce mentálně postižených, přesto nemělo problém na běžných britských školách dosahovat standardních výsledků. U nás by byly „zachraňovány“ speciální péči těchto škol.

Práce na inkluzivním vzdělávání za působení ministra Dobeše a poradce Bátory výrazně utrpěla. Celá skupina odborníků, složená z řady neziskových organizací, se rozhodla na protest proti jejich jednání přerušit spolupráci. Pozitivní však je, že se dnes nerovnosti ve vzdělání daří veřejně tematizovat. Společně musíme bojovat za kvalitní české školství přístupné všem, nikoli doufat, že se zrovna nám nedostatky a nezodpovědné škrty vlády vyhnou.

✉ karel.chlouba@socsol.cz

CO NÁM UKÁZALY DEBATY NA ŠKOLÁCH?

ONDŘEJ LÁNSKÝ, LUKÁŠ MATOŠKA

Článkem „Turné v poločase“ z minulého čísla jsme se zaměřili na mimořádnou kampaň školských odborů, jež proběhla ve spolupráci s Hereckou asociací a iniciativami ProAlt a Za svobodné vysoké školy. Věnujeme bližší pozornost středoškolským debatám, které se konaly v rámci turné Za záchranu vzdělanosti a kultury a budou pokračovat nad jeho rámeček.

Turné poukazovalo na podfinancování veřejné sféry na příkladu školství a kultury. Ze strany zúčastněných odborů – především školských odborů (ČMOS PŠ) – se nejednalo jen o první rozsáhlou kontaktní kampaň vzhledem k veřejnosti, akce zároveň vytvořila precedent v oblasti komunikace v samotném rámci členské základny odborových svazů. Turné proběhlo ve 14 krajích, 16 městech a na 14 středních školách. Jestliže slovenské školské odbory hrozí v tuto chvíli časově neomezenou stávkou za odpovídající navýšení mezd, nevídanou ve střeoevropském prostoru, jejich čeští kolegové si prostřednictvím turné zmapovali terén pro případnou další stávkovou pohotovost. Pod petici „Za vytvoření podmínek pro kvalitní vzdělávání“ z dílny školských odborů a iniciativy Za svobodné vysoké školy (ZSVŠ) se podepsalo více než 15 tisíc lidí.

Besedy připravila iniciativa ZSVŠ, která touto kampaní oslovila stovky středoškoláků, a tak rozšířila pole pro svou činnost mimo akademickou sféru – na půdě obývané budoucími vysokoškoly.¹ Zástupci iniciativy a hosté – zejména VŠ studenti, ale i VŠ pedagogové – pojali své semináře tím způsobem, aby se ke slovu dostávali hlavně ti, jichž se téma týká, totiž maturantky a maturanti. Na úvod celého setkání zazněla iniciační otázka, jejímž prostřednictvím se docházelo k obecnějším problémům, jež se týkají školství, nicméně i povahy neoliberálních reforem: Jaké jsou argumenty pro a jaké jsou argumenty proti zpoplatňování VŠ studia formou školného nebo připravovaného zápisného?

Zkušenosti autorů článku s debatami, které vedli, ukazují, že studenti jsou schopni zkapitulovat nejčastější argumenty pro školné, jejichž „relevantnost“ má mediální převahu: od zavedení finanční spoluúčasti si lidé slibují více financí pro VŠ, regulaci počtu studentů, posílení motivace ke studiu, výrazné ulehčení veřejným rozpočtům, klientský přístup, případně větší konkurenceschopnost absolventů. Problémy jsou zakotveny v samotných předpokladech, s nimiž předkladatelé důvodů pro zavedení školného počítají. Tak např. v těch zemích, kde vlády k zřízení školného na veřejných VŠ přistoupily, opatření nevedlo k dlouhodobému posílení rozpočtů škol. Společně se zavedením spoluúčasti byla

školám zpravidla určena nová, nižší výše normativů, tzn. prostředků na jednoho studenta; veřejné VŠ v lepším případě zůstaly na svém.

Hovořilo se o zahraničních zkušenostech se zaváděním školného – kupř. z Británie, kde bylo zavedeno před lety labouristickou vládou a mnohánásobně zvýšeno konzervativní vládou – neexistuje garance, že výše školného nebude narůstat, pravidlem je opak – což oslabilo rovný přístup ke vzdělání a zlikvidovalo řadu „nerentabilních“ oborů. Ve vybraných spolkových republikách Německa od školného po zkušenostech upouští. Québečtí studenti před nedávnem porazili neoliberální vládu – proti níž zmobilizovali společnost – jež prosazovala navýšení školného v době zadluženosti VŠ absolventů.² Zadlužení je rizikem – miliony severoamerických absolventů se topí v dluzech – a to díky systému zpoplatněného školství. Na školné a náklady spojené s dobou studia si zde studenti půjčují od privátních bank či je splácí jako absolventi formou odloženého školného. V jednom z tuzemských reformních návrhů se objevila i varianta studentských půjček, kdy stát hradí soukromým bankám úroky nebo ručí za absolventy, z nichž někteří nemusí být schopni půjčky a školné v budoucnu splácet. Vedle zadlužování jednotlivců tak v souvislosti se záměry zavést školné hrozí i další zadlužování veřejných rozpočtů. Masová neschopnost VŠ absolventů splácet půjčky není nemyslitelná, uvážíme-li, že v dnešním Španělsku, na které dopadla ekonomická krize výrazněji, cca polovina VŠ absolventů nenachází uplatnění na trhu práce. VŠ studium proto není investice.

Většina středoškoláků vyjádřila v průběhu diskuze nesouhlas s takovým vyústěním, které by omezovalo objem studujících na základě solventnosti dané uchazečky nebo uchazeče, resp. jejich rodin. V konkrétních případech je sice legitimní otázku regulace počtu studentů otevírat, je ovšem třeba posilovat výhradně intelektuální cenzy v přístupu k terciárnímu vzdělání, nikoli cenzy ekonomické či sociální. V debatách se nejednou ukazovala nutnost rozlišovat mezi masifikací, která charakterizuje stav překotného, jednostranného a nekonceptního navyšování počtu studentů, a demokratizací, jež odpovídá snaze o potlačení všech neintelektuálních pře-

kážek v přístupu k vědění. Demokratizaci VŠ studia, čili otevření univerzity všem společenským vrstvám, tak vnímají středoškoláci jednoznačně kladně. V některých severských zemích namísto toho, aby studenti hradili školné, jsou studentům vypláceny tzv. studentské platy – ne náhodou právě skandinávští VŠ absolventi vévodí žebříčkům konkurenceschopnosti na evropských trzích práce. A mohou to být právě plošná stipendia, jež by studentská iniciativa v Česku mohla dlouhodobě požadovat, protože je skutečností – pro středoškoláky překvapivou – že měsíc studia na VŠ dle analýzy vyjde už nyní, ačkoli se školné na veřejných VŠ dosud neplatí, na cca 9 tisíc korun. Navzdory převládajícímu mýtu – studium už dnes není zadarmo.

Příklad, jenž zaujal především studentky, je jedna z francouzských zkušeností se zavedením školného – ve Francii poklesl počet studujících dívek. Jedna sociologická interpretace tuto situaci vysvětluje tak, že si francouzské dívky uvědomily, že se jim „jejich“ investice do vlastního vzdělání nevyplatí, jelikož s rostoucím vzděláním také roste rozdíl mezi mzdou muže a ženy na stejné pozici, a tudíž dívky volí snazší školy či na VŠ nastupují méně často. Negativní dopad této „regulace“ je zřejmý: jedná se o celospolečenský regres, neboť jakoby se oknem vracelo zcela nerovné postavení muže a ženy – čelící po celé 19. a 20. století legitimním útokům ze strany feminismu – které je zde reprodukováno v kvazi-rozhodování žen. V této situaci společnost nutně snižuje svou možnou maximální vzdělanost, jelikož o nej kvalitnějších nerozhoduje jejich kvalita a předpoklady, ale opět vlastně pohlaví/gender.

Téma, které považují studenti také za důležité, je samotný posun ve vnímání univerzity, vzdělání jako takového, k němuž by prosazením školného došlo. Veřejné VŠ by zavedením školného byly postaveny naroveň kvalitativně slabším soukromým VŠ, jichž je v ČR mimochodem dvakrát více než veřejných VŠ. Už dnes soukromé VŠ lákají na klientský přístup. Chceme dopustit, aby i na veřejných VŠ byl nahrazen odvěký kolegiální vztah „učitel – žák“ vztahem „poskytovatel služby – zákazník“? Společnost, která dovolí, aby trh určoval vzdělanostní politiku, je společností riskující proměnu svých členů v pouhé soukolí dobře promazaného stroje bez kritického myšlení.

✉ lukas.matoska@socsol.cz

1 Ohlasy na středoškolské debaty ze strany pedagogů jsou zveřejněny (viz www.zasvobodnevysokesko.cz), situaci středních škol přibližuje jihočeská pedagožka (www.socsol.cz).

2 Toto číslo obsahuje rozhovor s mluvčím québecké studentské asociace; v Solidaritě vyšel v srpnu jediný rozhovor s québeckými studenty v českých médiích a další tematické články (viz www.socsol.cz).

ROMSKÝ TÝDEN II

12.11-16.11

Vliv médií na obraz Romů ve společnosti

14.11. 17:00 Fakulta sociálních věd

(Smetanovo nábřeží 6) místnost č. 115

Debaty, které předchází snímek
„Přizpůsobivá média“ (30 min.)

Hosté : Saša Uhlová (romistka a novinářka),
Martin Kovalčík (mediální koordinátor
Programů sociální integrace Člověka v tísni),
účast je předběžně domluvena i s Ondřejem
Hodálíkem (zástupce šéfredaktora Blesku)

Inkluzivní vzdělávání

15.11. 16:00 Pedagogická fakulta UK

(ulice M. D. Rettigova) Velký sál v suterénu

Panelová debata, hosté: Klára Laurenčíková
(Česká odborná společnost pro inkluzivní
vzdělávání), Jana Matoušová (ředitelka ZŠ a
MŠ Červený vrch s certifikátem férová škola),
Eva Šotolová (katedra speciální pedagogiky
PedF UK) David Tišer (lektor projektu Klíče
pro život) a Jan Korda (ředitel ZŠ a MŠ Praha
8 s certifikátem férová škola)

**Výstava úryvků dokumentárního
komiksu „Keva“**

**12.11.- 30.11. Pedagogická fakulta
hala 2. patro**

Koncert kapely Benga show

Koncert romské kapely!

15.11. 20:00 Studentský klub K4

Více k programu na www.ipusa.cz

**ZÁKLADNÍ
ŠKOLA**

DRÁBKŮV ODKAZ: NUCENÉ PRÁCE, SOCIÁLNÍ KARTY, CENZURA ATD.

LINDA SOKAČOVÁ

Vypadá to, že reformy mohou být zpochybňovány teprve v momentě, kdy se prokáže, že ti, kdo je připravili, jsou namočení do korupčních skandálů. Do té doby média většinou přitakávají, hlasy kritiků se víceméně pomíjí a vše je v pořádku. Nad dědictvím Drábkova vedení na ministerstvu práce a sociálních věcí a o vyhlídkách sociální politiky se zamýšlí protagonistka kampaně Stop sociální reformě.

Stejný osud měla i sociální reforma potom, co byl zadržen druhý muž ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) Vladimír Šiška. Sociální reforma a především některé její části začínají být teprve nyní poměrně tvrdě kritizovány. Je asi nejlepší čas na to, pokusit se v oblasti sociální reformy zastavit nejhorší z nejhoršího.

Pana náměstka zadržela a obvinila policie pro podezření z korupce 1. října. Ministr Drábek o dva dny později oznámil, že rezignuje na funkci ministra. Ne hned, ale až k 31. říjnu. Zčásti asi proto, aby dokončil, co bylo třeba, a z části proto, že TOP 09 spekulovala o celkovém konci vlády. A v takovém případě by už nový ministr či ministryně nebyli potřeba.

WORKFARE JAKO ŘEŠENÍ?

Hlavním nástrojem pro řešení současných sociálních problémů, které jsou způsobovány především zvyšující se nezaměstnaností, snižováním a stagnací mezd, je podle MPSV zhoršování podmínek pro nárok na podporu v nezaměstnanosti a pro sociální pomoc. Rozhodující už není, zda jste v situaci, která vyžaduje solidaritu a pomoc, ale to, zda v případě, že vás pracovníci či pracovníce úřadu práce vyberou, půjdete pracovat zdarma. Úřad práce už není od toho, aby pomáhal registrovaným hledat práci nebo pracovní příležitosti vytvářel, ale spíš od toho, aby je veřejnou službou, tedy nucenou prací zdarma, likvidoval a nezaměstnaným snižoval jejich důstojnost.

Veřejná služba je skutečně jednou z nejhorších změn, která výrazně mění povahu a roli sociální politiky a politiky nezaměstnanosti. Nejde o žádný český vynález, MPSV se inspirovalo ve Velké Británii a částečně také v Německu v tzv. „Ein Euro Jobs“. Ačkoli německý příklad je koncipován jako pracovní příležitost alespoň za minimální odměnu, většinou za euro a půl, i tento typ nedostatečně hrazené práce má své negativní dopady. Německá spolková agentura práce zaznamenala úbytek nabídky pracovních míst v oblasti péče, který potvrzuje rovněž studie Institutu průzkumu pracovního trhu a povolání (IAB). Výsledky ukázaly, že jsou vytěšňovány řádné pracovní poměry

v nezanedbatelném rozsahu, což ovlivňuje konkurenceschopnost. Ve 4 % zařízení, která nabízejí tzv. zaměstnání za 1 €, došlo ke snižování počtu personálu v řádných pracovních poměrech. Na základě dalších indicií byly učiněny závěry, že skutečný podíl podniků, v nichž jsou řádná pracovní místa přímo nahrazována, činí více než 4 %.¹

K obdobným dopadům dochází i ve Velké Británii a podobnou situaci můžeme pozorovat už dnes v České republice. Nezaměstnaní či příjemci sociální pomoci na veřejné služby velmi často míří právě do těch oblastí, kde dochází k rozpočtovým škrtům, ale kde stále zůstává stejný objem práce nebo naopak narůstá – školní jídelny, mateřská centra, knihovny atp. Perličkou jsou pak různé stavební firmy či podnikatelé – fyzické osoby, které dělají různé úklidové a udržovací práce.

Zatímco nad sKartou² se stahují mračna, zdá se, že veřejná služba je v určité podobě oblíbená u velké části komunálních politiků. A obávám se, že také u politiků v parlamentu, a zruší ji tedy nebude tak jednoduché. Národní síť zdravých měst dokonce už na podporu dobrovolnictví a veřejné služby ve prospěch měst získala podporu z Evropského sociálního fondu.

Veřejná služba má i svou temnou (možná více, možná méně pravděpodobnou) budoucnost, kterou prezentuje např. jeden z vlivných britských odborníků na sociální politiku Baron Bichard: „*Jsmo připraveni říct lidem, kteří nehledají práci, že nedostanou žádné sociální dávky. Takže jestliže jste starý a nepřispíváte žádným způsobem společnosti, bude s tím spojena určitá pokuta.*“³ *Současní třicátníci a čtyřicátníci se mají při skeptickém vývoji tedy na co těšit.*

Nezaměstnaní mají nad sebou stále jako bič i DONEZ (Docházku nezaměstnaných), v rámci kterého se musí vybraní nezaměst-

naní déle než jeden rok povinně hlásit na CzechPointech České pošty. Tady probíhá všechno při starém. Snad jen přibyla jedna nová služba: „Na České poště se pracovní místa uchazečům o zaměstnání nenabízí. Co se ale nezaměstnaným nabízí, a podle sdělení pracovníce pošty povinně, je možnost poskytnutí úvěru,“ uvedla pro kampaň Stop Sociální reformě⁴ jedna z těch, kteří se docházky musí povinně účastnit (o této skutečnosti svědčí také následující komentář) Za zmínku určitě stojí i to, že DONEZ je na webových stránkách České pošty uveden jako jedna z nabízených služeb. Jakoby o něj měl zájem někdo jiný než ministerstvo práce a Česká pošta, která za jeho výkon dostává tučně zaplacenou.

SOCIÁLNÍ KARTA: CHCETE MĚ?

Ještě před měsícem to bylo jen těžko představitelné. Sociální kartu už chce provádět i samotný premiér Petr Nečas. A pořádnou kritiku schytává už i od novinářů, kteří se o ni ještě před pár týdny pořádně nezajímal. Možná že se s kartou sociálních systémů brzo rozloučíme. Místopředseda Senátu a ČSSD Zdeněk Škromach spolu s dalšími autory představil návrh novely zákona k sKartě a tento návrh také podpořil Senát. Podle novely by byla platební funkce sKaret zachována jen pro výplatu pomoci v hmotné nouzi. Pro výplatu ostatních sociálních dávek by měla být zrušena, stejně jako pro případnou výplatu důchodů. Eliška Wagnerová pak krátce po svém zvolení do Senátu deklarovala, že by ráda sKartu zrušila úplně. A právě takové řešení se zdá jako jediné správné.

Návrh Zdenka Škromacha a dalších autorů se bohužel veze na vlně averze k nepřizpůsobivým, kteří údajně nedělají nic jiného, než že sociální pomoc zneužívají. Česká spořitelna, která získala od MPSV smlouvu na dvanáct let, se už po těchto vyjádřeních nechala slyšet, že pokud bude ohrožena její investice, zváží arbitráž s Českou republikou.

Česká spořitelna se zdá být z sKarty trochu nervózní. Svým kritikům prý vyhrožuje

1 Renata Hanušová: Politiky zaměstnanosti v Německu (<http://stopsocialnireforme.cz/?p=258>, staženo 31. října 2012).

2 Zavedením sociální karty a její kritikou ze strany Národní rady osob se zdravotním postižením jsme se zabývali v minulém čísle (článek „Sociální karty“, viz www.socso.cz).

3 <http://johnnyvoid.wordpress.com/2012/10/24/blunketts-buddy-baron-bichard-wants-workfare-for-pensioners/>

4 www.stopsocialnireforme.cz

trestním oznámením za poškozování dobrého jména a začíná se obávat, aby zisky byly takové, jak si představovala na začátku projektu. Možná i kvůli těmto obavám se Jaromír Drábek v polovině října nechal slyšet, že by sKarta měla sloužit i k výplatě důchodů. A to by mohla být teprve katastrofa, jež by zasáhla velké množství osob se sníženou pohyblivostí a zhoršeným zdravotním stavem, kteří se k bankomatu či do banky jen tak nedostanou. A tak zůstává otázkou, jak se k lidem jejich peníze, když už nebudou moci přijímat poštovní poukázky, dostanou. Ale i tak nebude mít asi Česká spořitelna škodu; lze očekávat, že na jejich účtech zůstanou měsíčně nezanedbatelné finanční prostředky, které si lidé kvůli minimálním dvousetkorunovým limitům na svých bankomatech nebudou moci vybrat.

MONSTRUM CENZURUJE

1. října spustil ProAlt, Iniciativa pro kritiku reforem a na podporu alternativ, kampaň Stop sociální reformě, která formou tří klipů upozorňuje na negativní dopady systému DONEZ, veřejné služby a na potíže hendikepovaných s sKartou, která podle ministerstva přináší jen samé výhody. Spoty byly nejdříve publikovány na severu YouTube; odtud však byly ve středu 10. října staženy. Ministerstvo totiž YouTube o jejich

stažení požádalo. V oficiálním odůvodnění se píše:

„Sdružení ProAlt podle MPSV porušilo autorská práva tím, že provedlo a zveřejnilo neautorizovanou změnu video spotů, a to bez svolení MPSV, které je výhradním vlastníkem autorské licence k těmto videospotům. Neméně závažnou skutečností je, že sdružení ProAlt svými sestříhanými videospoty navozuje dojem, že jde o oficiální videospot MPSV (v levém pravém rohu je uvedeno „oficiální klip MPSV“), což pochopitelně není pravda. Nad rámec výše uvedeného došlo mj. také k porušení pravidel publicity. Podle metodiky OP LZZ musí být všechny produkty, které byly financovány z prostředků EU, označeny povinnými prvky publicity (logy EU, OP LZZ). Sdružení ProAlt povinné prvky publicity z videospotů odstranilo, MPSV tedy muselo i z tohoto důvodu přistoupit k příslušným krokům, které souvisejí s podezřením na porušení autorských práv a porušení pravidel OP LZZ ze strany třetí osoby.“

K absurditě tohoto tvrzení snad nemá cenu cokoli dodávat, protože k té záležitosti už toho bylo napsáno dost. Není ale od věci si znovu položit řečnickou otázku: kdy ministerstvo bude chtít zakázat také kritiku svých legislativních návrhů a opatření? V současnosti jsou spoty umístěny na

serveru vimeo.com, kde nadále přezívají, a to navzdory nevěli ministerstva.

KAM BUDE MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ SMĚŘOVAT?

Od 1. listopadu je novou ministryní Ludmila Müllerová – nejdříve dlouholetá členka KDU-ČSL, za niž mj. byla i náměstkyní ministra právě na MPSV, nyní členka TOP 09. V roce 2010 upozornila Eliška Janšová z Asociace pro rovné příležitosti na skutečnost, že při posuzování rodinné politiky této strany je nutné brát v úvahu právě vyjádření senátorky Ludmily Müllerové za TOP 09 (za jejího působení ve funkci náměstkyně MPSV se ustavil odbor rodinné politiky), že systém dávek a podobných opatření je pro stát velice drahý a jedinou efektivní formou podpory rodiny jsou daňová zvýhodnění. S bývalým panem ministrem tak budou mít určitě hodně společného a můžeme očekávat, že paní Müllerová bude především osobou, jež dobře dokončí práci po svém předchůdci Jaromíru Drábkovi a bude se snažit, aby připravené reformy měly lepší image než dnes. Podobně jako se stalo již v případě ministerstva školství, kde Josefa Dobeše vystřídal Petr Fiala.

Autorka je socioložka

✉ redakce@socsol.cz

VELKÝ BRATR MALÉHO MINISTRA DRÁBKÁ – DONEZ

HANA KUNCOVÁ

Docházkou nezaměstnaných, kterou zavedl odstupující ministr práce a sociálních věcí Drábek, jsme se zabývali opakovaně (text „Drábkovy reformy – cesta k nevolnictví“ je na www.socsol.cz). K tematickému článku Lindy Sokačové z tohoto čísla dodáváme konkrétní svědectví nezaměstnaného člověka o docházce.

Mladá osoba s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitou a dlouhodobou praxí z oblasti volnočasové pedagogiky, aktivního prodeje, servisu v gastronomii, s manažerskými zkušenostmi, uživatelskými dovednostmi v Microsoft Office, komunikující na velmi dobré úrovni slovem i písmem anglicky a francouzsky, se přihlásí na úřad práce. Během roční evidence příslušný úřad nevygeneruje jedinou vhodnou pozici pro tento profil kandidáta. Po dvanácti měsících je za smutného více či méně tichého nesouhlasu samotných pracovníků úřadu práce ze zákona zařazen do programu DONEZ.

Docházka nezaměstnaných slouží jako „kontrolní“ mechanismus úřadu práce pro provybrané uchazeče o zaměstnání, kteří mají povinnost dostavit se dvakrát do týdne přesně v náhodně stanovený čas na kon-

taktní místo veřejné správy, na Českou poštu.

Na poště, kde se uchazeč dvakrát týdně musí hlásit, aby náhodou neztrácel čas a energii hledáním práce na internetových serverech, sepisováním motivačních dopisů a rozesíláním svých životopisů, mu sice opět žádná nabídka pracovního uplatnění poskytnuta není, je mu však již při první návštěvě nabídnuta Era půjčka od Poštovní spořitelny.

Na otázku, zda si nabízející upřímně myslí, že půjčka a potažmo zadlužení je ideálním řešením situace nezaměstnaného člověka, paní za okýnkem s patrným studem odvětví, že nikoli, nicméně zmíněnou Era půjčku Poštovní spořitelny nabízet musí, a to všem bez rozdílu. Ať už jdete poslat dopis, zaplatit složenku... nebo dokázat, že zrovna vy načerno nepracujete, jste zodpovědní, dochvilní a povolní dělat ze sebe poníže-

ného vězně neviditelné ruky trhu, a tudíž si ještě zasloužíte státem placené zdravotní a sociální pojištění.

Nikým nevolení daňoví poplatníci tedy mohou spát s klidným vědomím, že je ti bez smlouvy pracující paraziti či hůř „nepřízpůsobilí“ leniví „flákači“ okrádat nemohou. Tak určitě. „Sociální dávky potřebným. Ne těm, kdo je zneužívají“, hlásí předsedkyně Poslanecké sněmovny na předvolebních billboardech Miroslava Němcová, „protože nepřízpůsobilí nám diktovat nebudou!“ stojí v podtextu.

Asi jsme tedy my – nezaměstnaní – už oficiálně deklarovaní jako nepotřebná abstraktní entita, neboť o pobírání sociálních dávek, natožpak o jejich zneužívání si může člověk v obdobné situaci nechat leda zdát.

NADSTANDARD V PRAXI – S PRACOVNÍKEM V DOMOVĚ DŮCHODCŮ O ROZDÍLECH MEZI VEŘEJNÝM A SOUKROMÝM ZŘIZOVATELEM

TK (26 let) rok pracoval ve specializovaném zařízení pro lidi s demencí, potom nějakou dobu v klasickém domově důchodců, v současné době je zaměstnán v nemocnici na oddělení dlouhodobé intenzivní péče, kde dělá sanitáře. Současně na dohodu pracuje v domě s pečovatelskou službou, kde se poskytuje krátkodobá péče a kam se umísťují lidé, kteří jsou normálně v rodinné péči, v případě, že si rodina potřebuje na několik týdnů odpočinout.

Jak vypadá běžný provoz v domově důchodců, kde klienti potřebují 24hodinovou péči?

Jedná se o dvanáctihodinové služby. Obvykle jde o směny od 7:00 do 19:00. Ráno se udělá hygiena, většinou se ti lidé převlékají z pyžama do normálního oblečení a jdou na snídani. Jen udělat hygienu zabere poměrně dost času. Když mají nějaké kožní defekty, dekubity, ošetří se a převážou. Se snídání někdo potřebuje jen pomoci, někoho je třeba nakrmit. Po snídani ve většině zařízení probíhá nějaká aktivizační činnost, za tím účelem docházejí do zařízení různí pracovníci a probíhá terapie, kterou vyberou: od pasivního poslechu hudby a sledování filmu až po cvičení paměti, když jsou ještě klienti schopni nějak reagovat, aby se jim zhoršovala co nejméně. Po obědě si jdou většinou lehnout, protože nevydrží být dlouho vzhůru. Během odpoledne potom probíhá zase nějaká aktivizační činnost, kterou už spíš provádějí pracovníci v sociálních službách. Když je pěkně, vezmou se klienti na procházku, když ne, tak si s nimi sedneme, uděláme jim kávu, popovídáme si, když je čas. Což je taky problém, aby vždycky na té směně bylo dost lidí, aby byl čas věnovat se individuálně klientům. Protože kromě toho všeho je třeba uklidit pokoj, ustlat, převléct, vyprat atd.

Kolik pracovníků na oddělení je?

V soukromém zařízení, kde jsem dříve pracoval, byl tabulkový výměr, podle něhož připadal na osm klientů jeden pracovník. Ale vůbec se do toho nezapočítávalo, že každý člověk je individualita a potřebuje něco jiného a že ten zdravotní stav a stupeň demence je u každého taky jiný. Lze zvládnout postarat se přes den o deset lidí, kteří jsou na tom dobře, ale někteří lidé jsou na tom zase tak špatně, že se člověk stěží zvládne postarat o tři. S tímhle jsme tam museli hodně bojovat. Zaměstnavatelé se řídili tabulkovými počty a nezohledňovali individuální potřeby jednotlivců. Protože šetřili, byl tam celkový počet zaměstnanců nastaven tak, aby odpovídal tabulkám – jeden člověk na osm klientů. Ale samozřejmě, když měl někdo ze zaměstnanců dovolenou

nebo byl nemocný, chyběl tam. Takže se běžně stávalo, že jsem měl na starosti třeba deset, dvanáct lidí, z čehož polovina byli vozíčkáři, lidé upoutaní na lůžko nebo pacienti s vyšším stupněm demence, kteří jsou pohybliví, takže chodí a musí se hlídat, aby si neublížili nebo neutekli.

Můžeš nám přiblížit, jaké jsou různé fáze demence? V jakém stavu byli pacienti, o které jsi pečoval?

Probíhá to tak, že zapomínáš proti směru času, zapomínáš, co bylo nejbližší, až nakonec zapomeneš na dětství. Nejdřív zapomeneš na vnoučata, pak na děti, pak nepoznáš manžela nebo manželku, když přijdou, ale celou dobu si pamatuješ svoje rodiče. Občas v noci někdo ve dvě hodiny vstal, že jde na nákup, protože musí uvařit pro partnera, který bude každou chvíli doma. V soukromém zařízení, kde jsem pracoval, byli pacienti od prvního stádia demence, kdy se s nimi jezdilo i na výlety, mluvili jsme s nimi a oni si pamatovali i týden dozadu, po ty úplně nejhorší, kdy si nezapamatovali věci, které se jim řekly před chvílí. Mají problémy se vyjádřit, často trpí tím, že nedokážou sdělit to, co chtějí. Nicméně nevědomě ti lidé vnímají strašně moc.

Je třeba absolvovat nějaké základní zdravotnické školení, nebo tuto práci může dělat kdokoliv?

Pro tuto práci stačí základní škola, ale ze zákona je třeba do 18 měsíců od nástupu absolvovat rekvalifikační kurz v sociálním zařízení. Je to tzv. kurz pracovníka v sociálních službách, pořádá ho Úřad práce jako jeden z rekvalifikačních kurzů. Tam se učíš základní pečovatelské postupy, základy prvních pomoci, absolvuješ přednášky z oblasti základů psychologie a práva a dalších okruhů, které se ti v této práci hodí. Nejdůležitější je první pomoc, když se náhodou něco stane. Dále jak se ke klientům chovat, jak řešit krizové situace, když jsou agresivní. Pokud jsou pacienti upoutaní na lůžko, tak se učíš, jak je správně polohovat, předcházet proleženinám. Tuhle práci moc lidí nechce dělat a nebo to taky dělají lidé, kteří pro to nemají vloh a klienty záměrně zanedbávají. Když přijdeš ke klientům a začneš se o ně starat,

tak brzy zjistíš, jestli k tomu máš vztah nebo ne. Pak jsou nějaké ošetřovatelské postupy, které se časem naučíš a můžeš se v nich zlepšovat. Potkal jsem lidi, kteří se chovají úplně strašně, vchází do pokojů bez zaklepání, v noci rozsvítí dřív, než klienty vzbudí, chovají se hrubě, což je pro klienty nepříjemné. Naopak jiní mají výborný empatický přístup.

Proč jsi odešel od bývalého zaměstnavatele, soukromého zřizovatele zařízení pro pacienty s demencí?

Jednalo se o soukromé zařízení, jehož provoz bral majitel jako byznys. Takže co nejmenší platy, co nejmenší výdaje na klienty. Velmi často se stávalo, že chyběl základní materiál, např. vyšetřovací rukavice, bez nichž není možné provádět klientům hygienu. Chyběly pleny, inkontinenční pomůcky, navíc se tam špatně zacházelo se zaměstnanci. I když se někdo opravdu snažil, choval se pěkně k lidem a skutečně tvrdě pracoval, ale něco méně důležitého přes den nestihl, někde něco uklidit nebo včas odnést prádlo nebo nádobí, byl za to jednak ostře kritizován a také se mu za to začaly srážet peníze. Pořád tam byly takovéto problémy. Já jsem se nějakou dobu snažil bojovat, dohodnout se se zaměstnavatelem, snažil jsem se dosáhnout zlepšení podmínek, informovat zaměstnavatele o tom, co je špatně, co bychom potřebovali jako zaměstnanci zlepšit a upravit, abychom tu práci mohli dělat co nejlépe. Někdy to odmítli rovnou, jindy se to odsunulo s tím, že v budoucnu se s tím něco udělá. Rozhodující moment byl pro mě ten, když začali vyhazovat lidi, kteří tam měli odslouženo poměrně dost let a všichni o nich věděli, že pracují dobře. Ale právě proto, že se občas nesouhlasně ozvali, je začal zaměstnavatel propouštět a přestal zcela brát ohledy na naše názory. Tehdy jsem poznal, že už s tím nejde vůbec hnout a nechtěl jsem tam zůstat. Protože na takovou situaci doplácejí ve výsledku právě ti klienti, kteří jsou v těchto zařízeních umístěni.

Je pobyt v takovém zařízení hrazen pojišťovnou?

Jsou státní zařízení, v nichž pobyt proplácí pojišťovna, ale většinou klientům pobyt

pokryje důchod. V soukromém zařízení, kde jsem pracoval, si klienti platili poměrně dost navíc, zkrát až 3krát více než ve státním zařízení. Teoreticky to měl být nadstandard. Já jsem potom pracoval i ve státním, takže mám srovnání, a řekl bych, že nadstandard se tam nedostával v péči, maximálně tam byl v tom, že zařízení bylo umístěno v hezčí budově s větší zahradou. Ale tím nadstandard končil.

Ví o tom jejich rodiny, které jim za pobyt v soukromém zařízení platí?

Rodiny klientů přirozeně chtějí to nejlepší, a tak si připlatí za soukromé zařízení. Problém ale je, že většinou není moc na výběr. Soukromé zařízení, kde jsem pracoval, bylo specializované na lidi s demencí a takových zařízení je strašně málo. Do normálních domovů důchodců lidi s demencí neberou, prostě pro ně není dostatek zařízení. Už normální domovy důchodců jsou dost plné, je problém se tam dostat, dávají se tam úplatky, skoro každý, kdo chce někoho umístit, řeší, jestli ten úplatek má nebo nemá dávat. Některá zařízení úplatky neberou, některá asi ano... Je to poměrně známá věc, že se musí většinou trochu zatlačit, aby toho člověka přijali rychleji. Čekací lhůty jsou strašně dlouhé.

Pokud jde o to, zda rodiny poznají, že zařízení péči zanedbává – něčeho si všimnou, něčeho ne, protože u spousty věcí nejsou. Nejsou tam, když probíhá hygiena, nejsou tam v noci. I když chodí často, a zažil jsem lidi, kteří opravdu za svými rodiči chodili každý den, ale i ti se tam zastaví na hodinu a nevidí všechno. Takže se případně nějak ozvou, ale co s tím můžou dělat? Občas se někdo ozval, něco se zlepšilo, jenže pouze u toho, kdo si stěžoval. Říkalo se, pozor, tenhle klient má pedantské příbuzné, u toho si dávejte záležet, ale u jiných klientů zůstalo všechno při starém.

Jak na takovou situaci reagují zaměstnanci? Jak se mají správně zachovat?

Občas se stalo, že jsme my jako zaměst-

nanci vyplňovali mezery v rozpočtu. Když s těmi lidmi trávíš tolik času, vytvoříš si k nim nějaký vztah, pak už je ti hloupé je na něčem šdit. Nejvýraznější příklad byl, že se řešilo, že máme velkou spotřebu čaje, že je to drahé, tak jsme jim zkoušeli dávat obyčejnou vodu. Což je problém, protože zvlášť ti klienti, kteří trpí demencí, mají problémy s pitným režimem, a když se dehydrují, tak jsou ještě zmatenější, zvyšuje se riziko pádu. Oni navíc strašně špatně pijí, takže i když dostanou dobré pití, které jim chutná, je problém do nich dostat 2 litry za den. Člověk jim to pořád musí chodit připomínat, oni si srknou a pak už nechťejí, tak se to musí

„Jednalo se o soukromé zařízení, jehož provoz bral majitel jako byznys. Takže co nejmenší platy, co nejmenší výdaje na klienty. Velmi často se stávalo, že chyběl základní materiál.

zkoušet znovu... dá to docela zabrat, aby vypili to, co mají, a byli potom v pohodě. Má to vliv i na stav kůže, zkrátka celkové fungování organismu. A tam se řešilo, že je velká spotřeba čaje! Tak jsme jim ten čaj nakonec kupovali my, zaměstnanci, ze svého.

Jak už jsi zmiňoval dříve, v souvislosti se zdravotnickou reformou a s privatizací zdravotnictví často slyšíme termín „nadstandard“. Ty ze své zkušenosti už asi dobře víš, jak takový nadstandard může nebo nemusí fungovat...

Já spíš vidím, že nefunguje, protože si sice něco zaplatíš, ale jak to vymáhat? A vymáhat to nějak tvrdě je velký problém, protože vždycky je daná rodina vystavená tomu, že když to přežene, tak se zařízení pomstí právě na jejich blízkých. Nejdůležitější je, jací jsou v zařízení pracovníci. Když se tam sejdou lidi, které ta práce baví, jsou empatičtí ke klientům, tak to funguje a může to fungovat kdekoli, není potřeba zavádět žádný nadstandard. Já stejně těch 12 hodin musím být v práci a nemám

potřebu se pořád někde zašívát a sedět na kafi. Když už tam těch 12 hodin jsem, tak chci jít k lidem a věnovat se jim. Když se někdo chce zašívát, tak se bude zašívát, ať je to oficiálně nadstandard nebo ne.

Jaké jsou v těchto zařízeních platy?

Dost mizerné. V soukromém jsem měl 16 000,- hrubého, v domově důchodců 13 000,-, na dohodu je to za 90,- na hodinu, což je slušné, a teď v nemocnici mám zpátky těch 16 000,- hrubého, což se považuje za dobré. Hlavně v soukromém zařízení se pracovníci velmi rychle střídali a měnili, často odcházeli jinam. Díky tomu mám spoustu známých, kteří šli do jiných zařízení, a mám docela přehled o tom, jak se tady v okolí platy pohybují. Už 16 000,- hrubého je považováno za dobrý plat.

Kam šly ty peníze ze soukromého zařízení, z něhož jsi odešel, když ne na platy zaměstnancům a pro klienty?

Vše inkasoval majitel. Je to soukromá firma, takže tyhle věci si určoval sám. Ve státních zařízeních limity jsou, tam je nastavený rozsah, kolik si za služby mohou inkasovat. Obzvlášť v tom domě s pečovatelskou službou se každá služba pečlivě zapisuje a účtuje a je tam stanoveno rozmezí, v němž se ty ceny mohou pohybovat. Ale to je pouze u státních a městem zřizovaných zařízení nebo u příspěvkových a neziskových organizací. Nikoliv u soukromých zařízení. Ty mají majitele, jedou na byznys a tvoří zisk.

Organizují se rodinní příslušníci a vytvářejí tlak na zaměstnavatele, když poznají, že péči zanedbává?

S organizací jsem se nesetkal, vždy pouze s individuálními projevy nesouhlasu. Pravidelně to tedy dopadalo tak, že to nakonec byla chyba pracovníků, nikoliv majitelů. Vzpomínám si na incident, kdy jeden klient napadl druhého, protože lidé s pokročilou demencí mívají silné halucinace, a musela se dokonce volat policie. Samozřejmě se to svedlo na ty, kdo tu noc byli ve službě.

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Předplatné se objednává standardně na předplatitelském mailu předplatne@socsol.cz, následně převážně převodem na účet, ale je možné jej objednat i poštou. V takovém případě se peníze zasílají s tímto ústřížkem v obálce na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6. V případě dotazů nebo problémů volejte na předplatitelskou linku 722 133 743.

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

To, že se tu noc měla starat jedna sestra a jeden pracovník sociální služby celkem o 80 lidí ve dvou patrech, to už se neřešilo. Když jsou pokoje po dvou až čtyřech lidech, tak to nejde uhlídat. Chyba byla, že tam bylo málo lidí. My jsme přitom na ty problémy upozorňovali vedení, věděli jsme, že se stav jednoho z klientů zhoršuje. Je nezbytné, aby tam byl dostatek personálu pro případ, že někdo z klientů začne být agresivní. To je ale problém, když chce majitel za každou cenu na personálu a klientech šetřit.

Může vlastně člověk dělat takovouto práci dobře a naplnit za tak malé peníze?

Dvanáctihodinové směny jsou ideální, protože díky tomu ten den s tím člověkem trávíš celý. Kdyby to bylo jenom osm hodin, střídají se tam ošetřovatelé během dne, ale pro tyhle pacienty je každá změna strašně složitá. Spíš bych viděl řešení v tom omezit směny. Dvanáctihodinových směn je 15 v měsíci. Druhá věc, o kterou se zařízení snaží a teoreticky je to i v zákonech, je nějaká péče o pracovníky z psychologického hlediska. Ze zákona jsou povinné supervize a v přesně daném rozsahu i další vzdělávání, kurzy a školení o komunikaci se seniory. Existuje spousta agentur akreditovaných pro tyto účely ministerstvem práce a sociálních věcí, ale zažil jsem tak diametrálně odlišné úrovně školení, že si ani nechci představovat, jak taková akreditace probíhá. Někdy ani samotný přednášející nerozuměl tomu, co učil, jiná školení byla zase naproti tomu přínosná. Tyhle supervize jsou povinné, problém je, že je v ČR málo odborníků, kteří by je fundovaně vedli. V soukromých zařízeních se navíc děje to, že když chtějí šetřit, tak se na celou supervizi vykašlou a není tam vůbec.

Co odborová organizace? Snažili jste se založit odbory?

Jednu dobu se o tom uvažovalo. Ale stejně jako u jiných zaměstnání, kde máš malý plat, si nemůžeš dovolit riskovat, že tě propustí. Já jsem o tom uvažoval dost, protože se o nikoho nemusím starat a pár měsíců bez práce bych zvládl, a kdyby ne, tak je to jenom můj problém. Ale ti lidé, kteří mají rodiny a domů nosí tak ubohou výplatu 12, 13 000,- a mohou si přivydělat pomocí přesčasů a dostat se max. na 16 000,- ... je to pořád málo a živit z takového platu rodinu je problém. Obdivuju lidi, kteří pracují v takovýchto zařízeních a mají rodiny, protože když přijdu z práce, jsem většinou tak unavený, že si nedovedu představit, že bych se ještě věnoval dětem, dělal s nimi úkoly, vařil jim... V takové situaci chápu, že si ti lidé nemohou dovolit domáhat se svých práv a riskovat, že je vyhodí a zůstanou bez práce, když po měsíci jim v lepším případě nezbyde ani koruna, v horším případě jim nějaká koruna chybí.

Jak je to s odborovou organizací ve státních zařízeních?

Odbory tam existují, lidé do nich vstupují, ale co mám zkušenost, tak moc nefungují. Zaměstnanci tam vstoupí, protože chtějí něco měnit, chtějí vylepšit svoje podmínky, ale velmi brzo zjišťují, že to nefunguje, a ztrácí naději, že by mohly odbory nějak jejich podmínky změnit. Takže přestávají chodit na schůze a řešit to tímto způsobem. Což je ale, řekl bych, obecný trend.

Tuto práci většinou dělají ženy, i když je tak fyzicky náročná. Dochází ze strany zaměstnavatelů k nějaké genderové diskriminaci?

Z mojí zkušenosti je tam obrovská převaha žen, na druhou stranu kvalitativně tu práci zvládají obě pohlaví stejně dobře. Zažil jsem muže, kteří tu práci dělali skvěle, byli ke klientům empatičtí, a naopak jsem viděl ženy, které to dobře nedělaly. Zaměstnavatelé mají ale tendenci nabírat víc mužů, protože je to fyzicky náročnější práce. V soukromém zařízení jsem se dokonce setkal s tím, že jsme pracovali na stejných pozicích, ale muži tam měli o 1000,- Kč větší plat než ženy. Já jsem na to na provozních schůzích upozorňoval,

„Už normální domovy důchodců jsou dost plné, je problém se tam dostat, dávají se tam úplatky, skoro každý, kdo chce někoho umístit, řekne, jestli ten úplatek má nebo nemá dávat.“

že je to nepřijatelné, tak se hledaly důvody, proč mají muži 1000,- Kč navíc, a nakonec museli samotní majitelé přiznat, že je to proto, že chtějí zaměstnávat víc mužů, tak jim budou dávat vyšší plat. Což je strašné, bavit jsem se o tom s právníky a narazili jsme na stejný problém jako u odborů: s kolegyněmi jsem se o tom bavil, říkal jsem jim, ať na zaměstnavatele naléhají, ať jim to zpětně proplatí, ať to dají k soudu. Od právníků jsem věděl, že ten spor by vyhrály. Problém je, že by ho vyhrály za nějakých 5–6 let. Tím pádem do toho žádná z těch žen, která má doma děti, nepůjde. Nebude tak dlouho na peníze čekat. Navíc jsem tu žalobu nemohl podat já jako muž, protože jsem nebyl znevýhodněn. Musela by ji podat některá z těch žen a do toho nikdo nechtěl jít. A já je chápu. Ve státních zařízeních takové rozdíly nejsou, tam jsou platy stejné.

V souvislosti s tím, jak se bude zvyšovat počet lidí v důchodovém věku, začínají být tyto problémy časovou bombou, kterou si ale žádná z politických stran zatím neuvědomuje ani ji nezahrnuje do programu. Zlepšení situace v pečovatelských domech by přitom mělo být jednou z priorit...

Moc se o tom nemluví, neřeší se to a využívají toho soukromníci. Možností pro lidi, kteří trpí stařeckou demencí, je hrozně málo. Takže soukromníci toho využívají, našli tohle bílé místo na trhu, rozjeli byznys a těží z toho. Státní kontrola fatálně selhává. Zažil jsem v soukromém zařízení asi čtyři nebo pět kontrol a je zajímavé, že ani jedna z nich se nešla podívat na klienty, nešla ani mezi nás, zaměstnance, zeptat se, jak co funguje. Šli do kanceláře, nějakou dobu tam byli a pak odešli a kontrola dopadla dobře. Takže je otázka, co se tam dělo, jestli opravdu kontrolovali jenom tu dokumentaci, nebo jestli tam byly nějaké obálky, to samozřejmě nevím, ale o něčem to vypovídá.

Pokud bude vláda v sociální oblasti dál škrtnat, jak to bude dopadat na klienty a zaměstnance těchto zařízení?

Já si myslím, že už tam není prostor pro škrtání. Může se snižovat počet zaměstnanců, ale pak ti lidi nebudou mít žádnou aktivizaci, den a noc budou trávit na lůžku, nebudou se převlékat a občas se jim udělá hygiena, když zrovna vyjde čas. To by šlo, ale tím ti lidé budou strašně trpět. To je jako uvěznit je, zavřít na postel a čekat, za jak dlouho umřou. Zařízení, příspěvková organizace města, kde teď pracuji na dohodu, nedostalo na příští rok grant od magistrátu, takže se peníze budou různě shánět, a jestli se neseženou, tak se to asi bude muset zavřít, protože se jedná o čtvrtinu rozpočtu pro to zařízení. Jestli se neseženou, tak ti klienti asi skončí na ulici, nebo nevím, co se bude dít.

Jak tuto situaci vyřešit?

V současném systému to řešení nemá. Leda by všichni aktivně chodili na demonstrace a snažili se změnit systém, který tu panuje, protože v současném systému na to víc peněz nepůjde, ale s tím, jak populace stárne, je to dlouhodobě neudržitelné.

Jaké jsou politické názory Tvých kolegů v práci?

Bohužel spousta z nich si neuvědomuje, že je to systémová chyba. Např. kolegyně, které dostávaly menší plat jen proto, že jsou to ženy, si vůbec neuvědomovaly, že jsou diskriminované, tak jsem docela dost času a energie věnoval tomu, že jsem jim to vysvětloval, že to není normální. Je tu silný mediální tlak na to, že panující poměry jsou jediné možné. Spousta lidí si to neuvědomuje a politiku ani nesleduje. Politické názory mých kolegů jsou dost různé, převládá příklon k umírněné levici, ale jsou tam i voliči pravice, což moc nechápu.

Redakčně kráceno (úplná verze vyjde na www.socsol.cz). Rozhovor vedla Kateřina Krejčová

✉ katerina.krejцова@socsol.cz

JÉRÉMIE BÉDARD-WIEN: ZA ÚSPĚCHEM HLEDEJ ORGANIZACI

Po rozhovoru „Stávka nebo bojkot“ se třemi studenty zapojenými do québeckého studentského hnutí (viz www.socsol.cz) jsme vyzpovídali mluvčího studentské asociace CLASSE, která stála v čele úspěšného boje proti neoliberální vládě. Jérémie Bédard-Wien se zúčastní Mezinárodního dne studentů při příležitosti demonstrace „Demokracie vypadá jinak“, kde vystoupí s projevem jako host iniciativy Za svobodné vysoké školy. Vedle toho bude přednášet v Praze a Brně.

▲ Jérémie Bédard-Wien (zdroj: Solidarita)

Jak bys na úvod představil historii tzv. javorového jara, hnutí, které nastartovali studenti?

Liberální premiér Jean Charest přišel dva roky nazpět s tím, že vláda bude postupně zvyšovat školné. Studenti na to reagovali již v roce 2010, ale masivní hnutí nevznikne ze dne na den, bylo třeba půl druhého roku mobilizovat. Začali jsme s demonstracemi, přímými akcemi, dílčími protesty, blokádami, scházeli se s poslanci, posílali dopisy politikům. Zkrátka dělali jsme vše, co bylo v naší moci, aby byl vládní záměr zmařen. Vláda následně upřesnila, že školné bude navýšeno o 1625 dolarů, na což jsme reagovali jednodenní stávkou. 10. listopadu 2011 se nám podařilo uspořádat první velkou demonstraci, které se zúčastnilo na 30 tisíc lidí. Vzkázali jsme vládě: pokud nestáhnete záměr zvýšit poplatky, půjdeme do generální stávky. Přičemž zde v Québecu mají generální stávky určitou tradici – v minulosti se opakovaně prokázaly jako funkční nástroje. Vždyť historie zdejšího studentského hnutí pamatuje 9 generálních stávek. Uchýlili jsme se tedy jen k prověřené taktice. V době, kdy jsme naše ultimátum zveřejnili, pokračovala vláda v přípravách záměru navýšit školné, začali jsme proto pro stávku mobilizovat. Počátkem února naše práce přinesla své ovoce: uskutečnila se první generální stávka v tomto roce.

Kdo přesně studenty mobilizoval, na základě jaké organizace?

Já pracuji pro CLASSE¹. Studentské aso-

ciace v Québecu jsou organizovány následovně: máme velmi formální struktury jako pléna, exekutivu atd., vedle toho disponujeme neformálními strukturami jako jsou mobilizační komise. A takovou mobilizační komisi zakládá každá lokální skupina. Cílem této komise je informovat o celé řadě otázek, o nichž se na úrovni formální struktury rozhoduje. Po vyhlášení ultimáta vládě ze strany naší studentské asociace bylo úkolem těchto komisí vysvětlovat studentům, o čem, proti čemu a pro jaký účel generální stávka je. Pokud mobilizační komise dělá svou práci dobře, je potom za určitou dobu možné dát pokyn ke generální stávce z pozice pléna.

„Většina studentů pochopila, že se jedná o daleko širší bitvu, nejen o boj proti vyššímu školnému. Zároveň většinová společnost dospěla k obdobným závěrům díky stávce.“

Jakým způsobem se student stává členem asociace?

Jakmile se uchazeč stane studentem na dané univerzitě, je automaticky členem konkrétní studentské asociace. Když se stanete CEGEP² studentem, jste automaticky členem CEGEP buňky. Když se stanete studentem politologie, jste rázem členem organizace politologů. Platíte členské příspěvky, na oplátku máte právo účastnit se všech formálních jednání studentské asociace, plenárních schůzí, participovat na rozhodovacím procesu.

Struktury vašich studentských organizací se tedy příliš neliší od těch odborářských...

Ano, je to unikát v Kanadě, kde studentské organizace jinak mají rozdílné podoby. Strukturální kořeny québeckých studentských asociací pocházejí z 60. a 70.

plánu Charestovy vlády zvyšovat školné. CLASSE oficiálně vedla studentskou stávku a nadále požaduje bezplatné vzdělávání.

² CEGEP = Collège d'enseignement général et professionnel. Vyšší odborná škola s dvouletým programem, jejíž absolvování je v Québecu vyžadováno pro přijetí na univerzitu. Zvyšování školného se těchto škol přímo netýká, ale její studenti se stávky účastnili.

let, kdy se studenti začali organizovat tímto způsobem. Místním buňkám jsou pléna nejvyšší rozhodovací instancí, pléna dávají mandát podřízeným exekutivám. Proces rozhodování je přísně demokratický. Naše politické orientace, ba dokonce i projevy, jsou rozhodovány na půdě plenárních schůzí. Mluvčí nemají prostor vyjadřovat své vlastní názory; o všem rozhodují členové. Dalo by se říci, že studentská asociace představuje přímou demokracii, zatímco parlament představuje stále méně fungující reprezentativní demokracii.

Vraťme se k otázce hnutí. Začalo jako protest proti zvyšování školného, ale od určitého okamžiku se požadavky hnutí zobecnily na protest proti neoliberální politice, proti škrtům obecně. Rozdílné složky společnosti začaly studenty aktivně podporovat. Jak k tomu došlo?

Naše zájmy se týkaly zvyšování školného, v tom jsme byli přímočaří. Nicméně situaci jsme si analyzovali v širším kontextu. Měli jsme ponětí o tom, že zvyšování poplatků za studium je součástí širšího procesu, jímž je podřizování univerzity chodu korporací, privatizace veřejných služeb atd. V okamžiku, kdy se většina studentů vyslovila pro stávku, o tom ne všichni nutně museli vědět. Každopádně jakmile stávka začala, lidé si souvislosti začali uvědomovat za pochodu. Nakonec většina pochopila, že se jedná o daleko širší bitvu, nejen o boj proti vyššímu školnému. Zároveň většinová společnost dospěla k obdobným závěrům díky stávce. Vláda Jeana Charesta byla nepopulární několik let, ale vůbec poprvé

▲ Jérémie Bédard-Wien (zdroj: Solidarita)

¹ CLASSE: Coalition large de l'Association pour une Solidarité Syndicale Étudiante. Radikální studentská koalice, která vedla odpor vůči

se podařilo nasměrovat vůči ní občanské hnutí takového rozsahu. „Přidej se ke studentům a podpoř je v jejich boji proti zvyšování školného!“ Každému došlo, že pod tímto heslem se skrývá mnohem víc.

Rozhodujícím momentem bylo schválení tzv. speciálního zákona, zákona 78, jímž vláda bezprecedentně omezila právo demonstrovat na určených místech, v okolí univerzit. Vláda tímto opatřením, jímž chtěla studenty pacifikovat, hnutí jen posílila. Lidé od schválení speciálního zákona začali demonstrovat noc co noc. Scházejí se zcela spontánně každý večer v určitou hodinu podobně jako se Egypťané vraceli na náměstí Tahrír během arabského jara. Velké demonstrace se pak od té doby pravidelně konají 22. den v měsíci.

Vzhledem k tomu, že CLASSE zvláště po schválení speciálního zákona nikdy neposkytovala policii žádné informace ohledně konání protestních akcí, došlo 22. května k projevu největší občanské neposlušnosti v historii Kanady – 300 tisíc lidí demonstrovalo a provolávalo hesla navzdory zákonu č. 78. Byť jsme akci organizovali, bezpečnostní složky se nedozvěděly nic.

Zmiňuješ arabské jaro... jak vnímáš vztah mezi vašim hnutím, hnutím Occupy nebo třeba právě arabským jarem?

Naše způsoby organizace se liší, ale sdílíme totožné cíle. Naše hnutí je jen další manifestací zápasu proti neoliberalismu, proti škrtům, proti úbytku demokracie. Zdá se, že levice se začíná probírat po své historické porážce z 90. let – a bere na sebe podobu sociálních hnutí. Lidem také nezbyvá nic jiného, než jít do ulic.

V Québecu je také šokující brutalita, k níž se bezpečnostní složky uchylují...

Ano, zažil jsem na vlastní kůži leccos. Když jsem policejnímu násilí čelil minulý rok poprvé, bylo to traumatizující, teď mám dojem, jako by to bylo na denním pořádku. Několikrát jsem to „schyťal“ pepřovým sprejem. Snaží se nás indisponovat na tisíc způsobů. Řadě mých

▲ Carré rouge neboli červený čtverec znakem québeckého hnutí (zdroj: Solidarita)

” Co se týče prohlášení solidarity ze strany české iniciativy Za svobodné vysoké školy, vážíme si jej, mám dojem, že bojujeme o totéž.

přátel zlámali ruce, nohy. A můj známý přišel o levé oko. V mlze ze slzného plynu, do níž byl policisty zahnán, jej strefil gumový projektil. Ačkoli by se tyto náboje měly používat jen na končetiny, byl zasáhnut do oka. Stal se tak druhým studentem, který od počátku stávky částečně přišel o zrak. Řadu studentů zkušenost s policií radikalizovala, najednou si uvědomili, že si stát udržuje monopol na násilí, a začali být kritičtější vůči systému.

Ve vašem zápasu vás podporují zahraniční studenti a studentské organizace...

Množství podpory, které se nám dostalo, je ohromující a posiluje nás. Některé studentské asociace – jako např. v Mexiku – dokonce následují naši taktiku, především studentskou stávku a způsob její organizace. Tyto vazby se musí přetavit v dlouhodobější spolupráci, ve větší sociální hnutí, které bude operovat proti škrtům a neoliberalismu na nadnárodní úrovni. Co se týče prohlášení solidarity ze strany české iniciativy Za svobodné vysoké školy, vážíme si jej, mám dojem, že bojujeme o totéž.

A co odbory?

Odborově organizovaní zaměstnanci se aktivně účastní našich akcí. Odborové centrály nám tedy nedeklarují podporu jen nominálně. Dokonce nás podpořily i finančně, a to v reakci na schválení tzv. speciálního zákona. Studentské asociace i jedincům hrozí v důsledku zákona horentní pokuty. Odborové svazy nás proto svými příspěvky ve výši až deset tisíc dolarů zásobují pro případ, že budeme čelit nějakému řízení, CLASSE hájí i své členy, aby tedy nemělo likvidační důsledky. Nicméně odbory samy nemají sílu stávkovat, jsou limitovány. Z místa se hnou jen velmi ztěžka, jsou byrokratické, zorganizovat generální stávku na půdě zaměstnaneckých odborů bude stát ještě mnoho práce. Aktivizace odborů jako takových – to je jeden z našich cílů.

Rozhovor vedli v květnu 2012 v Montrealu Kateřina Krejčová, Lukáš Matoška a Sepehr Samimi, z angličtiny přeložil Lukáš Matoška. Úplný záznam rozhovoru vyjde na www.solidarita.tv

Solidarita .tv

You Tube

Diskuzní seminář PŠA: Privatizace a deprivatizace sociálních služeb (15. 10. 2012)

Je smyslem sociálních služeb zajišťování důstojné kvality života, nebo jde o neefektivní plýtvání penězi? Jak bychom měli vnímat sociální služby? O tom diskutovali Anna Šabatová (Český helsinský výbor), Vladimír Špidla (Masarykova demokratická akademie) a Erik Čipera (Asistence o. s.). Moderovali Lukáš Němec a Štěpán Lohr (ProAlt).

Seminář Soku: Milan Machovec a emancipační jádro křesťanství (14. 6. 2012)

O Milanu Machovcovi, filozofovi, který v 60. letech inicioval dialog mezi marxisty a křesťany, o jeho pojetí křesťanství a srovnání s teologií osvobození hovořili na semináři Soku (Sdružení pro levicovou teorii) Adam Borzič a Michael Hauser.

www.solidarita.tv

ZÁPAS JIHOAFRICKÝCH HORNÍKŮ A PRACUJÍCÍCH NEKONČÍ

BARBORA ČAPINSKÁ

O brutálním krveprolití 34 horníků v platinovém dole Marikana nedaleko Johannesburgu jsme psali v předchozích dvou číslech *Solidarity* v článkách „Stávka horníků v JAR utopena v krvi“ a „Jihoafrická republika po masakru horníků“ (viz www.socsol.cz). Tyto pohnuté události především z 16. srpna 2012 vyvolaly sérii stávek ve zlatých, železných, diamantových, uhelných a chromových dolech po celé Jihoafrické republice.

Ačkoli část stávek již byla ukončena a horníci dosáhli částečného navýšení mezd, situace v zemi není ani zdaleka stabilizovaná. Začátkem října anglo-americká společnost Platinum (Amplats), největší světový producent platiny, propustil 12 tisíc horníků, kteří se účastnili třítydenní stávky ve 4 dolech v Rustenbergu. Požadovali navýšení mezd na 16 tisíc randů (zhruba 1 800 dolarů). Toto rozhodnutí přišlo den poté, co potyčka mezi stávkujícími a policií skončila smrtí jednoho z horníků. Přesto následující den horníci opět demonstrovali nedaleko chudinské čtvrti, blokovali ulice hořícími pneumatikami, kameny a bránili se proti těžkooděncům.

Stávka se následně rozšířila i do dalšího dolu společnosti Amplats v Limpopo v severní provincii republiky, a celkově tudíž stoupl počet protestujících v celé zemi na téměř 80 tisíc, což představuje 15% všech pracujících v důlním odvětví. Společnost Gold Fields, 4. největší světová společnost těžící zlato, dokonce vypověděla 5 tisíc horníků z ubytoven, protože je údajně využívali k organizaci stávek a bránili jiným zaměstnancům v nástupu do práce. Tato společnost ke všemu získala povolení soudu k propuštění stávkujících a někteří vůdcové horníků byli zatčeni.

AngloGold Ashanti, největší jihoafrický výrobce zlatých cihel, musel téměř úplně uzavřít výrobu, protože dvě třetiny jeho zaměstnanců byly ve stávce. Také tato společnost vyhrožovala masovým propouštěním. K protestujícím v dolech se postupně přidali rovněž řidiči kamionů, zaměstnanci železnice, přístavů a také automobilové továrny Toyota. Je zajímavé, že se k horníkům stávkujícím za navýšení platů a zlepšení pracovních podmínek přidalo i mnoho obyvatel z nuzných částí měst, ve kterých chybí adekvátní bydlení, pitná voda a jiné služby. K partikulárním požadavkům horníků-imigrantů se tak postupně přidávají

obecnější požadavky zejména černošského obyvatelstva za zlepšení životních podmínek.

Všechny tyto události pomohly vyplynout na povrch některým hlubším problémům. Na začátku října letošního roku největší jihoafrická odborová federace COSATU (Kongres jihoafrických odborů), tradičně podporující vládnoucí stranu, svolala celorepublikový kongres, během kterého její hlavní tajemník Zwelinzima Vavi prohlá-

COSATU loajální vůči ANC a aby bylo slovo „krize“ změněno na slovo „výzva“. Gwede Mantashe, generální tajemník ANC, prohlásil, že tato zpráva se pokouší rozdělit členy ANC a snaží se delegitimizovat ANC. Jihoafrická komunistická strana (SACP) a ANC požadovaly, aby jakákoliv kritika jejich organizací byla vymazána z tohoto dokumentu. Oproti tomu Vavi argumentoval, že není jeho cílem útočit na ANC, ale spíše varovat svoje koaliční partnery a upozorňovat na to, že pokud chce ANC zůstat u moci a zamezit revoluci, měla by napravit svoje nejhorší excesy a zavést alespoň minimální opatření zmírňující úděl pracujících.

COSATU je nyní ve velice těžké situaci: stávky totiž probíhají mimo její kontrolu a horníci tvoří nové odbory, nespjaté se starými zkorumpovanými strukturami. Z prohlášení některých členů COSATU je jasné, že cílem je v minimální míře vyhovět některým požadavkům, a zamezit tak vytvoření široké základny napříč jihoafrickou společností,

která stávkující podporuje. Národní unie horníků (NUM), proti níž stávkující vytvořili nové organizace, se dokonce snaží vyjednat se společnostmi dohodu, která by za drobné ústupky zaprodala desetitisíce pracujících, a zajistila tak průmyslu pracovní sílu. Ve své snaze znovu získat podporu pracujících COSATU dokonce varovala, že zmobilizuje všech svých 2,2 milionu členů k protestu proti masovým propuštěním horníků. Bude však nesmírně těžké očistit pověst NUM a COSATU, protože se přímo podílely na násilnostech v Marikaně a stejně jako vládnoucí strana ANC vyzývaly k ráznému potlačení nelegálních stávek policií, nazýváje horníky kriminálníky.

Oproti tomu nedávná prohlášení prezidenta Jacoba Zuma stojí v jasném kontrastu. Prezident zdůrazňoval potřebu spolupráce byznysu a odborů a společné odpovědnosti za hospodářský růst a rozvoj. Uznal, že „propast mezi chudými a bohatými občany

STRIKE

sil, že současná krize může vyústit „v organizační implozi a sociální explozi“. Poukázal na rozkládající se charakter vládnoucí strany, Afrického národního kongresu (ANC), na korupci, chudobu a extrémní nerovnost a selhání státu ve věci přijetí potřebných opatření a poskytnutí nutných služeb. Dále varoval, že tato krize vede ke krizi politické legitimacy, k deziluzi a je možné předpokládat, že velká část voličů se nezúčastní voleb v roce 2014. Zajímavé jistě je, že COSATU přijal spoluzodpovědnost za nastalou situaci a že tedy není divu, pokud lidé hledají alternativy v podobě odborových organizací nezávislých na této federaci.

Největším překvapením celé zprávy bylo, že se rázně obul nejen do ANC, ale také do dvou členů COSATU Národní unie horníků (NUM) a Jihoafrické demokratické unie učitelů (SADT). Reakce těchto organizací na sebe nenechala dlouho čekat: ostře tuto kritiku odmítly a prosazovaly, aby byla

přetrvává a je potřeba reorganizovat ekonomiku a poskytnout chudým masám nové možnosti.“ Jeho hlavním zájmem je zamezit šíření stávek, navrácení důvěryhodnosti v ekonomiku JAR a odstranění překážek pro „udržitelné tvoření pracovních míst“ a ekonomický rozvoj. „Prioritou je,“ jak prezident Zuma zdůraznil, „normalizace vztahů v těžebním průmyslu a integrita celého systému.“ Ve snaze posílit koalici také prohlásil, že vláda, představitelé byznysu a odbory podporují všechny činy, které budou mít za cíl „stabilizaci lokálních komunit a normalizaci běžného života“.

Rozkrývající se potenciální rozklad vládnoucí strany a celé koalice je příznačný, protože od časů apartheidu byla Jihoafrická republika v podstatě republikou jedné strany. Liberální opozice, Demokratická aliance (DA), vedená významnou anti-apartheidovou novinářkou Helen Zille, má sice

zatím malou podporu obyvatel, ale její preference vzrostly ze 17% během celostátních voleb v roce 2009 na 24% v lokálních volbách v roce 2011. Tato strana vládne v Kapském městě a celé Západní kapské provincii a řídí tuto část země lépe než ANC zbytek země. Je ale vnímána jako strana bělochů a potvrzuje, než získá rovněž srdce černošských obyvatel. Ačkoli je ANC v krizi, nemá zatím žádné reálné oponenty. Je však možné, že současná krize přiměje vládnoucí stranu k přijetí minimálních nutných demokratických reforem a také k výměně vůdce, Jacoba Zuma, během nadcházejících stranických voleb v prosinci 2012.

Pokud jde o samotné vyšetřování událostí v Marikaně, situace se vyhrocuje proti stávkujícím horníkům a obětem. Čtyři vůdcové stávky byli zatčeni poté, co předložili v úterý 23. října 2012 svá svědectví před vyšetřující komisí. Celkem 5 svědků, z toho

dva klíčoví, byli zatčeni od začátku procesu. Jde zcela jistě o zastrašující kampaň, protože zatčení doprovázelo jako ukázka síly 30 až 40 těžce vyzbrojených policistů v obrněných neoznačených autech. Podle sdělení policie byli tito lidé zatčeni kvůli podezření z „tajemných vražd“, ke kterým došlo po událostech v Marikaně. Mluvčí policie dokonce prohlásil, že tito lidé jsou kriminálníky a jsou v rukou státu. Právníci hájící oběti masakru a horníky zatčené během něj již požádali o zahraniční pozorovatele, aby zajistili legálnost celého procesu. Oproti tomu žádný z policistů, kteří se zúčastnili potyček v Marikaně a jiných dolech, nebyli nařknuti ze zabití či překročení pravomoci.

Situace v zemi vyžaduje rozhodné kroky: co jiného než události posledních třech měsíců by mohly ANC přimět k nápravě?

✉ barbora.capinska@socsol.cz

JIŽNÍ EVROPA PŘIPRAVUJE GENERÁLNÍ STÁVKU

STOP VLÁDĚ

Odborové svazy Řecka, Itálie, Portugalska, Španělska, Kypru a Malty vyhlásily na 14. listopadu jednodenní generální stávku.

Státy jižní Evropy prožívají největší hospodářskou krizi od Velké deprese z 30. let, a to se vším, co se s tím pojí. V Řecku již veřejné služby nefungují, nezaměstnanost přesáhla 25% a stále více lidí upadá pod hranici chudoby. Ostatní státy jižní Evropy – buď vlivem politiky vnucené tzv. trojkou Evropské komise, Evropské centrální banky a Mezinárodního měnového fondu, nebo ve snaze zalíbit se finančním trhům – kráčí stejným směrem.

Ovšem lidé si tuto tupou politiku, která se omezuje na škrt, nenechávají líbit. Řecko prodělalo od počátku krize už více než 20 generálních stávek, nemluvě o sektorových stávkách a masových protestech, které se staly součástí řecké každodennosti. Ve Španělsku vzniklo hnutí indignados (roz-

hořčených), k němuž se aktivně přidala více než čtvrtina obyvatel země. A španělské hnutí předznamenalo následný vznik hnutí Occupy Wall Street ve Spojených státech. V Portugalsku se díky masivním protestům podařilo zabránit těm nejbrutálnějšímu „úspěšným opatřením“. Napříč Evropou se tedy ukazuje, že škrt nefungují, jak se konstatovalo i v hesle nedávno proběhlé demonstrace odborů a iniciativ v Británii.

Situace ani přístup jihoevropských vlád se nicméně stále neproměňuje žádoucím způsobem, právě proto se tamní odborové federace rozhodly pro dosud nevídanou věc – nadnárodně koordinovanou generální stávku, která proběhne v 6 státech zároveň. Snad si tedy lidé, kteří nesou politickou zodpovědnost, konečně uvědomí, že

proti vůli občanů se vládnout nedá. Pokud ne, představuje tato stávka jen odrazový můstek pro další akce. Jedná se o první takto rozsáhlou a takto koordinovanou akci odborů na úrovni Evropy – je to první vlaštovka a také důkaz, že odpor proti neoliberalismu může získat mezinárodní rozměr.

Solidarizujeme se s obyvateli jihoevropských států. Naši demonstraci 17. listopadu na Václavském náměstí v Praze chápeme jako součást celoevropského boje proti politice škrtů. Nečasova vláda není výjimkou a zcela zapadá do rámce neoliberální politiky. Nezodpovědné „reformy“ se zavádějí napříč Evropou, můžeme proto uspět jedině za předpokladu společného postupu odborů a iniciativ na nadnárodní úrovni.

KAMPAŇ NA PODPORU HORNÍKŮ Z MARIKANY

Tato kampaň a její právní zástupci kontrolují státem ustanovenou vyšetřovací komisí Farlam a zajišťují transparentnost vyšetřování. Pomohla zorganizovat právníky pro 26 rodin, zaplatila nezávislého soudního patologa, nabízí alternativní informace proti mainstreamovým médiím, sbírá prostředky pro rodiny stávkujících horníků, organizuje protesty proti policejnímu zastrašování v Marikaně, podporuje protesty a setkání, pomohla

vytvořit materiály pro kampaň jako letáky, odznaky, trička, atd., zasazuje se o organizaci setkání zástupců stávkujících po celé zemi.

Všechny tyto aktivity jsou pochopitelně finančně náročné. Abychom mohli i nadále vyvíjet nátlak na komisi Farlam a zajistili spravedlivý výsledek procesu rodinám zavražděných, odpovídající satisfakci pro zraněné a zatčené horníky, potřebujeme více finančních prostředků.

Příspěť můžete na:

Marikana Support Campaign, číslo účtu: 1011102366/101109, bankovní instituce Nedbank, Constantia, popis: Marikana Support Campaign, SWIFT: NEDSZAJJ

Kampaň mj. podporují: Amnesty International SA, Centre for Applied Legal Studies, Lawyers for Human Rights, Section 27, mnoho dalších organizací a spolků.

ŘEKOVÉ PROTESTOVALI PROTI NÁVŠTĚVĚ MERKELOVÉ

JULIE SHERRY

Atény zažily 9. října nejprísrnější bezpečnostní opatření kvůli návštěvě Angely Merkelové. Německé kanclérka přijela jednat s řeckou vládou o dalších tzv. úsporných opatřeních.

Policie již předem zadržela desítky lidí, údajně problémových extremistů, aby jim zabránila účastnit se protestů. Nemohla však zabránit účasti dalším 300 tisícům lidí. Život v Aténách zastavila na několik hodin rozsáhlá stávka. Mnoho lidí přestalo pracovat již před jejím vyhlášením, ve snaze dostat se včas na náměstí Syntagma.

Tato návštěva Angely Merkelové, které předcházela další z řady generálních stávek, je první od počátku krize eurozóny před třemi lety. Řekové jsou pobouřeni její nehoráznou snahou předstírat „solidarit“ s Řeckem, zatímco současně prosazuje politiku brutálních škrtů. Tisíce lidí se sešly před budovou parlamentu již v předvečer její návštěvy. Následující den bylo do služby povoláno 7 tisíc pořádkových policistů. Několik stanic metra bylo uzavřeno, stejně jako řada ulic v centru Atén. Žádná protestní shromáždění nebyla povolena, s výjimkou dvou „oficiálních“. Panos Garganas, řecký levicový novinář, k tomu řekl:

„Vláda se snaží lidi vystrašit, ale všeobecná nálada je taková, že návštěva Merkelové je unikátní příležitost pro velkou demonstraci.“ Obě oficiálně vyhrazená místa pro povolené demonstrace byla několik kilometrů daleko od budovy parlamentu, nicméně jak říká Panos, demonstrující brzy zaplnili i ulice vedoucí k parlamentu.

V očekávání nového balíčku úsporných opatření pro řeckou ekonomiku zvažují odbory uspořádání další generální stávky. Podle nich je vytváření většího tlaku na vládu jedinou možnou cestou. Na rostoucí mizérii obyčejných lidí, však stále více parazituje fašistická strana Zlatý úsvit, a představuje tak stále větší nebezpečí zejména pro imigranty a levicové aktivisty.

„POTŘEBUJEME REVOLUCI“

Vangelis, místní státní zaměstnanec, mluvil s redaktory Socialist Workeru během zatím poslední generální stávky. Spolu se svými

kolegy nedostal výplatu již několik měsíců. „Dvacet let jsem pracoval v soukromém sektoru a vůbec jsem nevěděl, co je to stávka,“ říká Vangelis. „Pokud bych stávkoval, okamžitě bych dostal výpověď.“ „Teď už je ale každému jasné, že pokud se vzdá bez boje, nečeká ho žádná budoucnost. Musíme proto bojovat a náš zápas dotáhnout, jak daleko to jen půjde.“

Námořník Apostolis dodává: „[N]aši šéfové nás terorizují. Chtějí po nás stále více práce za stále těžších podmínek, a přitom nám často ani neplatí.“ „Čtyřicetihodinová stávka nestačí. Je třeba začít časově neomezenou stávku. Potřebujeme revoluci, nemůžeme dále vyčkávat. Musíme vytvořit na každém pracovišti stávkovou komisi, která by aktivně organizovala naše úsilí.“ Ioanna, zaměstnankyně telekomunikací, přikyvuje: „[P]ouze revolucí můžeme zvrátit tato opatření. Jinou možnost bohužel nemáme.“

Ze Socialist Worker přeložil Štěpán Lohr

ODBORY VE SVĚTĚ

Pracující z různých koutů světa čelí útlaku a vykořisťování. Řada z nich si to však nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je však snaha zachovat si lidskou důstojnost a odpovídající životní podmínky. Překládáme zde pouhý výběr z obrovského množství odborářských kampaní, které v současné době ve světě probíhají.

Přes deset nezávislých odborových organizací v Šen-čenu, jednom z největších **čínských** měst, bylo v poslední době donuceno uzavřít své kanceláře. Ve všech případech k tomu došlo na základě falešných obvinění, například že tyto organizace neplatí řádně daně či nedodržují požární předpisy. Právě šikana všeho druhu je oblíbeným nástrojem čínských úřadů, jak dlouhodobě ztěžovat odborovým organizacím práci. Šen-čen je jedním z průmyslových center Číny a pravděpodobně nejrychleji rostoucí město na světě. Toto město bylo vyhlášeno takzvanou „speciální ekonomickou zónou“, což je vládou vyhrazená zóna, kde platí tvrdě neoliberální zákony, za účelem přilákání zahraničních investorů. Ti zde tak například platí prakticky zanedbatelné daně a cla a mohou také mnohem snáze porušovat zaměstnanecká práva.

Tchajwanská společnost Foxconn, vyrábějící elektronické součástky pro řadu známých značek, mimo jiných například pro Apple, Sony,

Nokii, Dell či Samsung, po nátlaku ze strany pracovních aktivistů přiznala, že ve svých továrnách v Číně (mimořádně například právě v Šen-čenu) zaměstnávala děti. Foxconn již dříve čelil nařčení z porušování celé řady pracovních zákonů, potlačování odborů a otřesných podmínek na pracovištích. Kromě toho nechvalně proslul před dvěma lety, kdy během několika měsíců 18 zaměstnanců jedné z jejích továren spáchalo sebevraždu. Pravděpodobným důvodem jejich činů byly právě nelidské pracovní podmínky a vysoká míra stresu. Tato obří firma má továrny v mnoha zemích světa, včetně České republiky – v Pardubicích a Kutné hoře.

Neprávem vězněný **marocký** odborový aktivista Said Elhairech, o jehož případu jsme informovali v minulém čísle Solidarity, byl zbaven všech obvinění a propuštěn na svobodu. Zcela jistě k tomu přispěla i masivní kampaň za jeho propuštění, organizovaná Mezinárodní odborovou federací pracovníků v dopravě (ITF). Radost

nad tímto úspěchem však kazí skutečnost, že Saidův kolega Mohamed Čamčatí, obviněný ze stejného činu – sabotáže a ohrožení národní bezpečnosti – zůstává stále za mřížemi.

Na konci září proběhla v **Řecku** již dvacátá generální stávka za celé poslední dva roky. V celé zemi byl zastaven letový provoz, byla zrušena výuka ve školách, úřady a obchody byly zavřené a ve všech větších městech proběhly protestní demonstrace. V Aténách byl průběh demonstrace nejvyhrocenější. Před budovou řeckého parlamentu se střetlo několik tisíc mladých demonstrantů s policií a náměstí Syntagma se na několik hodin změnilo ve válečnou zónu. Nejméně čtyři demonstranti byli policií vážně zraněni. Protesty v Řecku, namířené proti tzv. úsporným opatřením, nadále pokračují (situaci v Řecku věnujeme samostatný článek v tomto čísle).

Z www.LabourStart.org vybírá Štěpán Lohr
✉ stepan.lohr@socsol.cz

NA CESTĚ K SOCIALISMU 21. STOLETÍ?

JAKUB HORŇÁČEK

Přes veškeré nepříznivé prognózy Hugo Chávez znovu zvítězil v prezidentských volbách. Obdržel 54 % hlasů, a porazil tak kandidáta sjednocené opozice Henriquea Capriles Radonskiho ve volebním klání, které bylo dle pozorovatelů demokratické. Volby se pro evropskou a světovou levicu staly znovu příležitostí k zhodnocení osobnosti venezuelského prezidenta a tzv. bolívarské revoluce.

Na radikální levicu bývá bolívarská revoluce často spojována se snahou vytvořit „socialismus 21. století“. V tomto článku se pokusíme zjistit, zda změny ve venezuelské společnosti a hospodářství opravdu mohou vyjadřovat zárodek socialismu dnešního věku.

SOCIÁLNÍ STÁT ČI SOCIALISMUS?

V první řadě během let vlády Huga Cháveze došlo k částečné redistribuci bohatství a příjmů z ropného průmyslu. Tato redistribuce zaručila financování celé řady „sociálních programů“, jejichž výsledkem bylo snížení počtu osob žijících v chudobě ze 49 % v roce 1998, kdy se Chávez ujal vlády, na 26,5 % z konce roku 2011. Ještě výraznější je pokles osob žijících v extrémní chudobě: v roce 1998 tvořili lidé žijící za hranicí chudoby 21 % populace, po třinácti letech se jejich počet snížil na 7 % populace.

Současné programy na podporu vzdělání vedly k zásadnímu snížení počtu analfabetů a ke zvýšení průměrného dosaženého vzdělání. Zatímco v roce 2000 navštěvovala střední školy cca polovina odpovídajících věkových kohort, deset let poté se tato míra zvýšila na více než 70 %. Výrazný růst zaznamenal i počet vysokoškolských studentů: v roce 2000 navštěvovalo VŠ na 894 tisíc osob a deset let poté se jejich počet více než zdvojnásobil, dosáhl 2,29 milionu studentů a studentek. Díky spolupráci s Kubou se také stalo dostupnější zdravotnictví a průměrný věk se za posledních deset let zvýšil na 74 let.

Stačí tyto jednoznačné úspěchy na poli sociálního zabezpečení, dostupnosti vzdělání a zdravotnictví k tomu, aby se dalo mluvit o „socialismu 21. století“, nebo se jedná spíše o určitou paternalistickou formu sociálního a pečovatelského státu? De facto již zmíněné úspěchy mohou být jen určitými druhotnými výrazy socialistické politiky, u níž je středobodem politické akce strukturální přeměna hospodářství. A právě na tomto poli se úspěchy Chávezovy vlády velice zužují. Jedním z klíčových cílů hospodářské politiky bylo snížení závislosti venezuelského hospodář-

ství na ropném průmyslu a zvýšení diferenciace výrobního aparátu. Prioritou bylo snížení závislosti Venezuely na dovozu potravin ze zahraničí, což má i nemalou geopolitickou váhu: prakticky celý region Caracasu je závislý na přísunu potravin z blízké Kolumbie, kde se střídají vlády nepříznivě naladěné vůči venezuelskému establishmentu. Na zajištění potravinové soběstačnosti tak bolívarský stát vynaložil nemalé prostředky a začal podporovat vznik zemědělských soukromých, státních i družstevních podniků. Zatím však bez velkých úspěchů.

▲ Chávezovi přívrženci

Na mezinárodním poli vzbudila velký rozruch série vyvlastnění soukromých podniků v některých klíčových odvětvích jako jsou ropný průmysl, výroba elektřiny či ocele. I zde se však jednání bolívarské vlády jeví jako nejednoznačné, a to ve dvou klíčových ohledech. Po příslibu vysokého stupně zaměstnanecké samosprávy ve znárodněných podnicích nakonec vláda přistoupila k centralizaci jejich řízení pod záminkou, že se jedná o „strategická odvětví“. Podniky jsou tak fakticky řízeny z ministerstev, což nedávno vedlo bývalého Chávezova ministra a vedoucího levicového výzkumného střediska Centro Internacional Miranda Vicтора Alvareze k následujícímu povzdechu:

„Venezuelská ropná společnost PDVSA je v zajištění byrokratické elity, jež ji spravuje, jako by byla v jejím soukromém vlastnictví. Tato byrokratická elita zneužívá svého postavení k tomu, aby si vyplácela vysoké platy a odměny, aby dosáhla na privilegia, místo toho aby poskytla zisky minister-

stvu financí na financování sociálních programů.“

Tato slova, která by po určité obměně bylo možné vztáhnout také na dominantního výrobce elektřiny ČEZ v ČR, jsou dostatečně výmluvná a poodhalují, jakým způsobem jsou velké znárodněné podniky spravovány a jak fungují.

Druhým problematickým rysem byla okolnost, že některá vyvlastnění byla provedena vyplacením odškodného soukromým vlastníkům. Tento krok jde souběžně s rozhodnutím bolívarské vlády, že neprovede audit veřejného dluhu a že uzná celou jeho výši, a to nezávisle na tom, k jakému účelu byly využity vypůjčené prostředky. Bylo by však nespravedlivé nevidět, že vyvlastnění bez náhrady a zpochybnění dluhu by vedly k ještě hlubší izolaci Venezuely na mezinárodních trzích.

Za posledních deset let se také nepodařilo změnit strukturu ekonomických subjektů v hospodářství. Od roku 1998 do roku 2010 se podíl soukromého sektoru na HDP zvýšil z 64,70 % na 67,30 %, zatímco podíl státního sektoru klesl z 34,8 % na 31,1 %. Nejhorší však je, že podíl družstevního a samosprávného sektoru zůstal po 12 let bolívarské vlády absolutně marginální: ve zmíněném roce netvořil ani 2 % HDP. Vláda byla v přístupu k tomuto sektoru, který by měl tvořit výrobní páteř alternativního hospodářství, dvojaká. Na jedné straně podnikla některé kroky na podporu jeho rozvoje (hlavně v zemědělství), ale v minulých letech došlo také k celé řadě případů, kdy podniky převzaté zaměstnanci byly vyhlásovány státním sektorem, jenž je nepodporil ani státními zakázkami ani zvýhodněnými úvěry na podporu výrobní činnosti. Levicoví novináři Sébastien Brulez a Fernando Esteban také upozorňují na to, že mezi roky 1998 a 2008 významně poklesla relativní váha platů. V prvním roce Chávezovy vlády platy tvořily 39,2 % vytvořené hrubé přidané hodnoty, ale deset let poté jejich váha klesla na 32,8 %. Naopak míra zisku na hrubé přidané hodnotě se zvýšila z 36,2 % na 48,8 %.

A zde tkví jeden z důležitých interpretačních klíčů k Chávezově politice. Socialistická politika by se měla co nejvíce snažit o alespoň částečné plánování hospodářství a o to, aby se ve společnosti demokraticky rozhodlo o vytvořené nadhodnotě. Ani jedno se zatím nepodařilo. Důležitým mínusem je nezestátnění bankovního sektoru, který má v soudobém kapitalistickém hospodářství klíčovou roli koordinace a nasměrování ekonomických subjektů skrze poskytování úvěrů na investice i běžný provoz. Další nedostatek tkví v tom, že se vláda nezasadila o vytvoření nové „corporate governance“ v soukromém sektoru a nedonutila vlastníky ke sdílení rozhodovacích práv se svými zaměstnanci. V tomto nastavení, kdy by například ve firmách s více než pěti zaměstnanci musely vzniknout správní rady s rovným zastoupením vlastníků a dělníků, by sice ještě docházelo k tvorbě nadhodnoty, ale o jejím použití by se rozhodovalo demokraticky.

MEZINÁRODNÍ POLITIKA

I přes výhrady vůči nedostatečné transformaci ekonomických struktur Chávez a Venezuela dali zásadní impuls k vytvoření alternativní zahraniční politiky ve Střední a Jižní Americe. Posílení Mercosuru, nový přístup ke Kubě a vytvoření nového mezinárodního sdružení ALBA může vytvořit konkrétní základ pro alespoň částečné regionální odpojení od pravidel neoliberální globalizace a Washingtonského konsenzu.

Různý stupeň radikálnosti zahraničních projektů je v mnoha ohledech dán odlišným složením Mercosuru či ALBY: zatímco v prvním svazku jsou významné i země, které mají umírněné vlády (v první řadě Brazílie a Chile), ALBA je založena na paktu mezi Venezuelou, Kubou, Bolívií a Ekvádorem. Chávez tak během posledních 14 let dosáhl významných úspěchů v regionální integraci a v omezení vlivu Spojených států a některých nadnárodních institucí, jako je Mezinárodní měnový fond či Světová banka.

Oprávněná snaha Cháveze hledat spojení na mezinárodním poli někdy vede bolívarskou vládu k přešlapům, které lze chápat jen v optice „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“. Styky s Ahmadínezádem jsou sice vizuálně odpudivé, potenciálně však zajímavé (obě země jsou významnými vývozci ropy) a v konečném důsledku zatím neškodné. Méně kontroverzní, ale společensky nebezpečnější je přiblížení k Číně a k jejímu modelu společenského a hospodářského uspořádání: již teď celá řada byrokratických elit neboli takzvaná bolívarská buržoazie (boliburžoazie) sní o „čínské cestě“ k dosažení ekonomického rozvoje. Jinými slovy, sní o kapitalismu bez přívlastků a bez práv pro zaměstnance a životní prostředí v prostředí monokracie vládoucí strany.

JAKÉ USPOŘÁDÁNÍ?

Posledním zásadním tématem je koncentrace moci v rukou prezidenta. V tomto ohledu Chávez má podobnou roli, kterou přisuzuje Ernesto Laclau Juanu Peronovi: jedná se o osobnost či signifikant, který je schopen držet v jednotě velice odlišné demokratické a sociální požadavky. Strategie osobnosti jako sjednocujícího faktoru má své oprávnění v přechodném období, kdy nové hnutí krystalizuje a mobilizuje své zdroje. V dlouhodobé perspektivě má však dva zásadní nedostatky. První je biologický: narušení těla či skonání lídra může rychle vést k rozpadu hnutí: určité náznaky nepřipravenosti bolívarského hnutí na postchávezovské období bylo možné vidět poté, co byla zveřejněna zpráva o prezidentově rakovině. Tato zpráva se dotýkala naprosto klíčové otázky přechodu bolívarského hnutí do období, kdy se již nebude moci spolehnout na osobnost svého „comandante“. Z okruhu venezuelského prezidenta a jeho byrokratů ale nevzešla žádná relevantní odpověď, byla naopak zvolena strategie pomalého skrývání tohoto tématu.

Dalším zásadní tématem je koncentrace moci v rukou byrokracie. Již dnes lze vidět, že tzv. boliburžoazie, složená z vysokých stranických funkcionářů, manažerů státních podniků a nejvyšších státních byrokratů, má tendenci dusit aktivity zdola, nepodporovat nezávislé spolky a odbory a současně se chovat ke svěřenému majetku a funkcím jako ke svému osobnímu vlastnictví.

Bohužel je stále nedostatečný rozvoj protivah vůči státní moci. Levicovní intelektuálové sdružení kolem Centro Internacional Miranda vkládají velkou naději do rozvoje městských rad. Z jejich hlediska jsou městské rady zásadní článkem široké lidové účasti na rozhodování o místních i celostátních tématech. Rozvoj městských rad pokračoval i po neúspěšném pokusu o jejich zakotvení ve venezuelské ústavě z roku 2007, byť ze strany ustanovené moci není vždy jasné, zda je snaha o větší roli těchto deliberativních míst spíše trpěna či naopak podporována.

Dalším klíčovým aktérem je Sjednocená socialistická strana Venezuely (PSUV), která má stále více než dva milióny členů. Tato

strana, založená v roce 2008, je výsledkem fúze politických stran podporujících Huga Cháveza v prezidentských volbách v roce 2006 a také masového náboru nových členů. PSUV měla vzhledem k počtu členů a jejich nadšení potenciál, aby se stala protiváhou vůči bolívarské buržoazii a současně prostředkem „kolektivizace Chávezova leadership“. To samozřejmě vyžaduje, aby strana vyšla ze stínu svého prezidenta, aby byla schopna autonomně formulovat svou politiku, nebyla jen převodovou pákou své vládnoucí vrstvy. Avšak i v tomto ohledu se PSUV jeví v zajetí vnitřních byrokracií, určitých forem klientelismu a jejímu vnitřnímu demokratickému životu nepřispívají ani neustálé mobilizace proti nepřátelům bolívarské revoluce. Všechny tyto fenomény tvoří překážky k tomu, aby se PSUV stala místem lidové participace na formulování cílů, programů a prostředků bolívarské revoluce.

Poslední chybějící společenskou protiváhou je silné odborové hnutí, které by bylo schopné hájit zájmy pracujících nezávisle na ustanovené moci. V tomto ohledu venezuelské odbory ani zdaleka nedosahují bojovnosti svých bolívijských kolegů, již byli schopni vyvolat silné sociální mobilizace na ochranu práv a zájmů pracujících a proti hospodářské politice prezidenta Eva Moralese. Malá autonomie venezuelských odborů a personální propojení jejich vedení s vrcholnými představiteli ministerstva práce a sociálních věcí tak v konečném důsledku nepřispívá k prosazování zájmů pracujících ve Venezuele.

CHÁVEZ PROROKEM NOVÉHO SOCIALISMU?

Jak je tedy patrné, není málo kritik zleva, které jsou vůči politice vedené Hugem Chávezem v těchto posledních 14 letech jeho vlády namířené. Za této doby Venezuela zaznamenala celou řadu zlepšení v sociální oblasti a významné jsou také úspěchy v zahraniční politice. Navíc Chávezovým soupeřem je jedna z nejvíce reakčních buržoazií ve Střední a Jižní Americe. I přesto však spojit Cháveza se snahou vytvořit socialismus 21. století je nadsazené a v mnoha ohledech mylné. Chávez je spíše jen posledním pokračovatelem tradice progresivních caudillů, tolik typických pro tyto části světa. Jeho hlavním cílem je zajistit relativní blahobyt nejchudších vrstev, omezit vliv Spojených států v regionu, posílit vlastní mezinárodní prestiž a vytvořit z Venezuely mocného regionálního hráče. Jedná se o cíle legitimní a v mnoha ohledech progresivní, jež byly v různé míře naplněny. Avšak bylo by chybné hledat v dnešní Venezuele a politice jejího prezidenta zárodky, nebo dokonce naplnění socialismu 21. století, který by měl být vzorem pro radikální levici.

✉ jakub.hornacek@socsol.cz

TONY CLIFF: RUSKÁ REVOLUCE

Při příležitosti 95. výročí Říjnové revoluce přinášíme překlad článku politického teoretika Tonyho Cliffo, který působil v sesterské organizaci Socialistické Solidarity v Británii. Překlad Cliffovy pronikavé kritické analýzy stalinismu – knihy Státní kapitalismus v Rusku – vychází na stránkách Solidarity na pokračování.

Za počátek ruské revoluce můžeme označit oslavu Mezinárodního dne žen 23. února 1917. Následujícího dne začalo v Petrohradu stávkovat 200 tisíc dělníků. Den poté – 25. února – zachvátila město generální stávka a mnoho stávkujících bylo zabito armádou. Po dalších dvou dnech proběhla vzpoura v hlídkových oddílech. Vojská odmítali střilet na demonstranty a důstojník, který střelbu naplánoval, byl zabit vlastním vojákem. Krátce poté abdikoval car.

Zajímavé je to, že právě jeden den před abdikací cara, byl zformován sovět dělnických zástupců. Vývoj událostí zde významně urychlila živá vzpomínka na sovět z roku 1905. Do tohoto sovětu pak vyslali své zástupce dělníci ze všech továren z okolí.

Revoluce byla zcela spontánní a neplánovaná, jak poznamenává Trocký: „Nikdo, opravdu nikdo, a jsme schopni to doložit všemi dostupnými záznamy, nedokázal předpovědět, že 23. února začne rozhodující tažení proti absolutismu.“

Šukanov, bystrý pozorovatel revoluce, vypovídá, že: „Žádná strana nebyla na velké povstání připravena.“ Oficiální ředitel Okrany, carské tajné policie, uvedl, že revoluce byla zcela spontánním fenoménem, a nikoli výsledkem agitace nějaké politické strany.

Když miliony lidí vstoupily do politického života, byla bolševická strana okrajovou silou, mající po revoluci asi 23 tisíc členů. Svůj první leták vyzývající ke generální stávce nevylepili bolševici dříve než 25. února. Tedy až poté, co začalo stávkovat na 200 tisíc dělníků. Ve volbách do sovětů získali bolševici pouze drobnou menšinu. Z 1500 až 1600 delegátů jich bylo pouze 40, tedy 2,5 %, z řad bolševiků.

DVOJÍ MOC

Vedle prozatímní vlády, vedené knížetem Lvovem, zde byla také vláda sovětů. To znamená, že tu vedle sebe existovala dvojí moc. Takováto situace však nemohla vydržet dlouho. Bylo zřejmé, že jedna z obou vlád musí brzy uvolnit cestu té druhé.

Na počátku sověty Lvovovu vládu podpořily. Na zasedání sovětu 2. března byla schválena rezoluce, vyjadřující, že moc má postupně přecházet do rukou prozatímní

vlády čili do rukou buržoazie. Proti hlasovalo pouze 15 zástupců. To znamená, že proti rezoluci nehlasovalo ani všech 40 bolševiků. Většinový tlak 1600 zástupců donutil bolševiky, aby se před prozatímní vládou sklonili.

Strany ovládající sovět – menševici a sociální revolucionáři – zaujímalí velmi zmatený postoj. Podporovali sověty, ale zároveň podporovali buržoazní prozatímní vládu. Chtěli mír, ale podporovali válku. Sympatizovali s rolníky a s jejich nároky na půdu, ale podporovali vládu, jež hájila zájmy statkářů.

Revoluce však neumožňuje jít střední cestou. Naopak, revoluce vyžaduje na každou otázku naprosto jednoznačnou odpověď.

Ale i samotní bolševičtí vůdci v Rusku byly velice zmatení. 3. března byla v petrohradském výboru bolševické strany schválena rezoluce, jež hlásala: „Bolševici se nebudou stavět proti prozatímní vládě, pokud budou její aktivity odpovídat zájmům proletariátu a širokých mas.“ Tato věta se dostala i do rezoluce výkonného výboru Petrohradského sovětu, jež se týkala vztahů k prozatímní vládě. Touto rezolucí začala politika částečné podpory prozatímní vlády.

Lenin ve Švýcarsku byl vzteky bez sebe, když si přečetl v Pravdě deklaraci hlásající, že bolševici by rozhodně měli prozatímní vládu podporovat, „dokud bojuje proti reakci a kontrarevoluci“ – zapomínající, že jediným významným agentem kontrarevoluce je v této chvíli prozatímní vláda samotná.

LENIN VYBROJUJE STRANU

3. dubna 1917 přijel Lenin do Petrohradu. Bolševická strana tehdy podporovala vítěznou únorovou revoluci. Lenin však pohrdlivě vztyčil hesla „Chléb, mír a půdu“ a „Všechnu moc sovětům“.

Revolucionáři se vždy snaží ovlivňovat masy. Avšak tento proces nikdy není jednostranný. A tak se mínění velké většiny lidí mnohdy promítá do postojů revolucionářů.

Několik dní po svém příjezdu se Lenin setkal s petrohradským výborem bolševické strany. Tam se snažil prosadit své Dubnové teze. Z 16 přítomných členů podpořili Lenina jen dva, třináct jich volilo proti a jeden se

zdržel hlasování. Navzdory tomuto nepřiznivému začátku si Lenin zakrátko dokázal získat podporu velké části strany, a to v překvapivě krátkém čase.

Stalo se tak jednak díky Leninově důslednosti, ale hlavně díky každodenní zkušenosti milionů obyvatel. Válka stále pokračovala, nadále umíraly tisíce lidí, statkáři tvrdě vykořisťovali rolníky a kapitalisté žili v přepychu, zatímco dělníci trpěli bídou. Stačil zhruba měsíc a Lenin zvítězil nad celou stranou.

V sovětech trvalo prosazení tohoto názoru jen o trochu déle. Začátkem září získali bolševici v Petrohradském sovětu většinu a Trocký se stal jeho předsedou. Ve stejnou dobu zvítězili bolševici v Moskevském sovětu a jeho předsedou se stal bolševik Kameněv. V této chvíli byla již vítězná Říjnová revoluce za dveřmi.

Zatímco únorová revoluce byla zcela spontánní, Říjnová revoluce byla plánovaná. 10. října ústřední výbor bolševické strany deklaroval nutnost provést ozbrojené povstání. Tři dny poté si ozbrojené sekce Petrohradského sovětu odhlasovaly předání všech vojenských pravomocí z rukou dosavadního velitelství do rukou vojenského revolučního výboru vedeného Trockým.

Rozhodnutí provést ozbrojené povstání potvrdilo 16. října rozrostlé plénum ústředního výboru, výkonný výbor petrohradské komise, organizace vojáků, členové Petrohradského sovětu, odbory, tovární rady, rady petrohradského okresu a železničáři. 20. října se vojenská revoluční komise začala bezprostředně připravovat na povstání. 25. října povstání vypuklo. Trocký si při jeho organizování počínal stejně dobře jako později, když vedl Rudou armádu k vítězství v občanské válce.

Díky skvělému naplánování a provedení revoluce nebyla prolita téměř žádná krev. Mnohem více lidí bylo zabito při únorové revoluci.

Brzy poté, během občanské války, bylo zabito mnoho set tisíc lidí. To však nebylo zaviněno akcí sovětské vlády, nýbrž intervencí vojsk 16 cizích zemí. Obviňovat z toho bolševiky by tedy bylo stejné, jako obviňovat osobu bránící se vrahovi z podněcování násilí.

VÍTĚZNÁ REVOLUCE

Ve 20. století proběhla celá řada proletářských revolucí. Avšak jen jediná z nich – Ruská revoluce roku 1917 – skončila vítězstvím. Všechny ostatní revoluce byly poraženy, neboť nebyly dotaženy do konce. Vždy se tak potvrdila proročká slova St. Justa z dob Francouzské revoluce: „Dělat revoluci napůl znamená kopat si vlastní hrob.“

Ruská revoluce 1917 byla výjimkou v sérii polovičatých revolucí. Bolševická strana přitom sehrála klíčovou roli v dotažení revoluce do konce.

Rozdíl mezi úspěšnou Říjnovou revolucí 1917 a ostatními dělnickými revolucemi byl v tom, že v prvním případě zde byla masová revoluční strana, schopná efektivně vést lid. Socialisté sice nemohou předurčit moment, kdy nastane revoluční situace, avšak mohou předurčit, že tato situace povede k vítězství proletariátu. A to tak, že vybudují silnou revoluční stranu.

„Dělnická třída, a nikoli strana, provádí revoluci. Avšak strana dělnickou třídu vede,“ jak trefně napsal Trocký. „Bez vůdčí organizace se energie mas vytratí jako pára, jež není uzavřena v pístním válci. Nicméně to, co zajišťuje pohyb, není píst nebo válec, ale pára.“

Půda statkářů byla rozdělena rolníkům, továrny byly převedeny do státního vlastnictví a pod dělnickou kontrolu. Utláčované národy získaly právo na sebeurčení a Rusko, jež bylo po staletí trýznitelem menších národů, se stalo federací svobodných a rovných národů.

Po staletí praktikovalo carské Rusko zuřivý antisemitismus. Roku 1881 bylo vykonáno na 500 pogromů proti Židům. Židé nesměli žít v hlavních městech, v Moskvě a Petrohradu, pokud k tomu nedostali zvláštní povolení. Nyní se stal předsedou Petrohradského sovětu Žid Trocký a předsedou Moskevského sovětu Žid Kameněv. Předsedou Sovětské republiky se stal Žid Sverdlov. A když se stal Trocký vůdcem Rudé armády, byl ve funkci předsedy Petrohradského sovětu nahrazen dalším Židem, Zinověvem.

Revoluce byla festivalem utlačovaných. Roku 1917, během prvních měsíců revoluce, mohl výtečný řečník Anatoly Lunacharsky na setkání 30 až 40 tisíc lidí mluvit dvě až tři hodiny o tématech jako William Shakespeare, řecké drama ap. Populace dnešního Londýna

je čtyřikrát větší než populace tehdejšího Petrohradu a britští dělníci jsou mnohem vzdělanější, než byli tehdy Rusové. Ale nikde zde nevidíme setkání, jež by se alespoň vzdáleně podobala tomu petrohradskému.

Sovětská vláda zavedla nejpokrokovější legislativu na světě směřující mimo jiné k emancipaci žen, např. právo na rozvod na základě žádosti jednoho partnera a právo jít na potrat (jako první na světě). Stát zaváděl veřejné stravování směřující k osvobození žen od práce v kuchyni, organizoval výchovu dětí ap. Byly také odstraněny všechny zákony proti gayům.

VEDLA REVOLUCE NUTNĚ KE STALINOVÍ A GULAGŮM?

Tento argument je používán odpůrci revoluce tak často, že se to mnohým zdá jako samozřejmost. Je to však stejné jako říci: „Atomová bomba spadla na Hirošimu v důsledku platnosti Newtonova gravitačního zákona.“ A opravdu, bez platnosti Newtonova gravitačního zákona by bomba z letadla skutečně nemohla spadnout dolů.

Klíč k pochopení vzestupu Stalina však leží v internacionálním charakteru Ruské revoluce.

Ruská revoluce byla součástí světové revoluce, a nemůže být proto vysvětlena jinak než mezinárodními faktory. Ruská dělnická třída byla malá. Počet dělníků v továrnách, železničních podnicích a dolech tvořil jen 3 miliony z celkové populace 160 milionů lidí. Průmyslová produkce celého Ruska v roce 1917 nebyla větší než v malé Belgii.

Avšak dělnická třída zde byla koncentrována v obrovských výrobních jednotkách. Např. v putilovské strojírenské továrně, tehdy největší továrně na světě, bylo soustředěno 40 tisíc dělníků. To nebyl důsledek samostatného vývoje ruské ekonomiky. Byl to především důsledek investic cizího kapitálu v Rusku.

Úsilí ruských dělníků bylo rovněž utvářeno mezinárodními podmínkami. V Británii, kde vznikla průmyslová výroba již před více než 200 lety, přišli dělníci s požadavkem osmi-hodinové pracovní doby. V Rusku se stal tento požadavek ústředním během revoluce 1905.

Marxismus rovněž nebyl žádným ruským národním výtvozem. Ani Adam Smith, David Ricardo a Karel Marx nebyli Rusy. Marxismus se objevil v intelektuálním politickém životě

Ruska již plně vyzrálý. První díl Kapitálu byl poprvé vydán roku 1867. Ruská edice se objevila šest let poté. Ruština byla prvním jazykem, do kterého byl Kapitál přeložen.

A konečně, poslední impuls pro Ruskou revoluci také přišel ze zahraničí, když německá vojska rozdrtila ruskou armádu.

Lenin a Trocký znovu a znovu varovali, že se sovětský režim zhroutí, pokud se revoluce nerozšíří do zahraničí. A především, nebude-li úspěšná revoluce v Německu. A to je přesně to, co se stalo.

Stalin nebyl dědicem ruské revoluce, ale jejím hrobařem. Již fakt, že nechal povraždit všechny členy bolševického ústředního výboru, kteří přežili revoluci i občanskou válku, to dostatečně demonstruje. Otcem stalinismu není Lenin, ale Noske – vůdce pravého křídla německé sociální demokracie, který byl přímo zodpovědný za vraždu Rosy Luxemburgové, Karla Liebknechta a za porážku německé revoluce.

Bohužel, německá revoluce nebyla ani zdaleka tak dobře zorganizovaná a provedená jako ta ruská. Vzpomínám si na setkání s Heinrichem Brandlerem, vůdcem německé komunistické strany po smrti Rosy Luxemburgové. Ptal jsem se ho, jak silná byla organizace Rosy Luxemburgové v roce 1918. Řekl, že měla asi 4 tisíce členů, ale většinu z nich tvořili marxisté, ale pacifisté (dle jeho slov). Pro srovnání, bolševici existovali jako strana od roku 1903 a členskou základnu roku 1917 tvořilo 23 600 lidí. A to se jednalo o zemi, kde byla dělnická třída daleko menší než v Německu.

Voda v potoce zůstává čistá, avšak na stojaté hladině se vytvoří kal. Izolace ruské revoluce vedla k byrokratickému kalu na jejím vrcholu. Když Stalin začal konkurovat západnímu imperialismu, musel ho sám napodobit. Jestliže mělo nacistické Německo obrovskou průmyslovou zbrojní mašinerii, Stalin ji chtěl mít také. A byla pouze jedna možnost, jak toho dosáhnout – brutálně vykořisťovat ruské dělníky a rolníky. Proto také vznikly gulagy. Stalinistické Rusko se tak vyvíjelo symetricky k nacistickému Německu. V Rusku, stejně jako v Německu, tak vznikl státní kapitalismus.

Z angličtiny přeložil Vítězslav Lamač
✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

SOCIALISTICKÝ KRUH
SDRUŽENÍ PRO LEVICOVOU TEORII

www.sok.bz

AMERICKÝ SEN S RUKAMA OD KRVY

SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA

Madeleine Albrightová – pro mnoho lidí ztělesnění amerického snu, hrdinka fascinujícího příběhu smíchovské rodačky, která to svým úsilím dotáhla až na samý vrchol americké politiky, na post velvyslankyně USA při OSN a ministryně zahraničí v administrativě prezidenta Billa Clintona. Právě takto Albrightovou vidí stovky lidí, kteří 23. října stáli i několik hodin ve frontě za nevládného počasí, aby jim v paláci knih Luxor ozdobila autogramem svou novou knihu s názvem „Pražská zima“. Pro mnoho lidí však Albrightová není tou obdivuhodnou šarmantní dámou s broží a na jejím působení v nejvyšších patrech světové politiky pohlížejí kritičtěji.

Několik takto smýšlejících lidí si rovněž nenechalo ujít onu autogramiádu a vystálo si frontu na její podpis. Místo Pražské zimy však měli v ruce obrázky znázorňující „humanitární bombardování“ Jugoslávie, podvodně zprivatizované kosovské telekomunikace či oběti násilí ze strany Kosovské osvobozené armády (UÇK), které Albrightová předala vládě nad bývalou srbskou autonomní oblastí Kosovo a Metohije.

Důvodů, proč nahlížet kriticky na působení Albrightové v politice či po jejím odchodu z ní, je totiž celá řada. Jedním z nich jsou její aktivity během války v Kosovu. Albrightová se zásadně měrou zasloužila o to, že se UÇK, teroristická organizace obchodující s heroinem, lidmi a zbraněmi, stala rozhodující politickou silou v Kosovu. Tím, že od roku 1998 americká ministryně – nejdříve skrytě, později stále otevřeněji – podporovala vedení UÇK ztělesněné Hashimem Thaçim, zároveň oslabovala umírněné křídlo kosovsko-albánské politiky okolo Ibrahima Rugovy, které se na rozdíl od UÇK hlásilo k prosazování práv kosovských Albánců mírovou cestou. Ozbrojené jednotky UÇK se v Kosovu „proslavily“ masakry kosovských Srbů, Romů i umírněných Albánců. Sám Thaçi se těchto vražd účastnil a podle tvrzení hlavní žalobkyně Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii Carly del Ponte také organizoval odebrání orgánů mladých kosovských Srbů a následný obchod s nimi.

Demontáž Jugoslávie byla završena jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova v roce 2008. Práce, kterou pro mocenskou kliku Hashima Thaçiho Albrightová a další američtí politici odvedli, pochopitelně nezůstala bez odměny. Společnost Albright Capital Management,

jejímž vlastníkem je Albrightová, zprivatizovala kosovské telekomunikace; generál NATO Wesley Clark pro změnu přišel ke kosovským hnědouhelným dolům.

NEJEN KOSOVO

Ačkoli je obzvláště v českém prostředí spojováno s Albrightovou zejména Kosovo, krvavé následky americké zahraniční politiky pod jejím vedením nepocítili pouze lidé na Balkáně. Ještě v roli americké velvyslankyně v OSN byla Albrightová jednou z hlavních zastánkyň tvrdých hospodářských sankcí proti Iráku, které – ačkoli byly odůvodňovány snahou oslabit tamní

Kurdistanu. V druhé polovině 90. let, kdy turecká armáda prováděla krvavou vojenskou kampaň proti Kurdské straně pracujících (PKK), proudivo z USA do Turecka obrovské množství zbraní, včetně bitevních vrtulníků a letounů, které byly nasazovány proti kurdským civilistům. Podle některých odhadů muselo až 3 miliony Kurdů kvůli tomu opustit svůj domov, několik desítek tisíc jich při tom zahynulo.

Lze pokračovat americkou podporou indonéské okupační armády, páchající zvěrstva na Východním Timoru, nebo aktivitou Albrightové během genocidy ve Rwandě. Je prokázáno, že tehdy v roli velvyslankyně při OSN například aktivně bránila používání pojmu genocida a přehlížela a zlehčovala jasné indicie o chystaných masakrech. Kromě toho v Radě bezpečnosti lobovala za ukončení mise UNAMIR, jež se snažila za zoufalých materiálních podmínek genocidě zabránit.

V demokratické společnosti, k jejímž principům se Albrightová tak vehementně hlásí, je jednou z hlavních hodnot svoboda vyjádřit svůj názor. Právě o to se ona desítka lidí v pražském Luxoru pokusila. A britsko-pákistánský levicový novinář Tariq Ali, který v těchto dnech vystoupil na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě, po zhlédnutí záznamu jejich čin podpořil slovy: „Právě jste viděli záběry z fronty.“ Lidé vyjadřující svůj názor se však na místě setkali pouze s nenávisťnými výkřiky z úst Albrightové, jako „Disgusting Serbs!“ („Odporní Srbové!“) a „Get out!“ („Vypadněte!“). Nadávkami nešetřila ani Albrightové ochranka, která aktivisty fyzicky napadala (tyto útoky následně aktivisté nahlásili na policii). Paní Albrightová tak nejen ukázala, že se ke svým činům nehlásí, ale i to, jak si představuje demokratickou společnost.

▲ zdroj: Solidarita

režim Saddáma Husajna – postihly prakticky pouze běžné Iráčany. Podle odhadů Dětského fondu OSN UNICEF zemřelo kvůli těmto sankcím půl milionu dětí ve věku do 5 let. Hlavním důvodem těchto úmrtí byl nedostatek léků, nevyhovující hygienické prostředí způsobené nedostatkem čistících prostředků a chronická podvýživa. Legendární se v této souvislosti stala odpověď Albrightové v jednom americkém televizním pořadu, kde na otázku moderátorky, zda cena, kterou 500 tisíc iráckých dětí zaplatilo, byla adekvátní, odpověděla: „Myslím, že to je velice těžká volba, ale stálo to za to.“

Kromě Balkánu a Iráku se Albrightová „vyznamenal“ například i v tureckém

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojují do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví nepřivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

**Krademe s Vaší
podporou.**

▼ 1. kolo senátních voleb na Praze 8 historicky poprvé vyhrál komunistický kandidát. Před 2. kolem rozpoutala ODS masovou a na některých místech ilegální kampani za miliony korun, která nakonec zmobilizovala voliče proti Dolejšovi (KSČM). Kandidátka Filipiová (ODS) vyhrála. Nicméně i lidová tvořivost, která se v inkriminovaném týdnu mezi 1. a 2. kolem voleb rozvinula, dává tušit, že mobilizační potenciál antikomunismu se neušle vyčerpává... Takto dopadla jedna z předvolebních lavíček. (foto: Solidarita)

DEMONSTRACE 17. LISTOPAD

13 HODIN, PRAHA
VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ

DEMOKRACIE VYPADÁ JINAK

fungující stát

vzdělaná a prosperující
společnost

sociální jistoty

www.stopvlade.cz

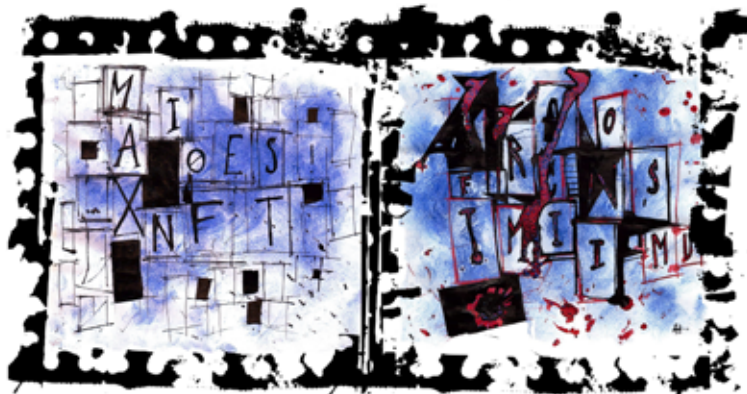
PROGRAM:

od 11:00 – diskuzní a petiční stany

od 13:00 – zahájení demonstrace

po 14:00 – protestní pochod Národní třídou

Zveme Vás na seminář sdružení SOK (www.sok.bz),
konaný s podporou nadace Rosa Luxemburg Stiftung

Vyhlásit konec postmodernímu umění (Badiou: Manifest afirmacionismu)

Michael Hauser | Jakub Stejskal | Petr Rezek

22. 11. 2012 od 18:00 v prostorách Českého svazu vědeckotechnických
společností (Novotného lávka 5, Praha 1)

PRODEJNÍ MÍSTA ČASOPISU

Kamenný obchod Fair&Bio, Sokolovská 29, Praha 8-Karlín. Jen
100 metrů od stanice metra Florenc. Otevřeno každý pracovní
den od 11.00 do 19.00, www.ekumakad.cz

Divus Bubenská 1, Praha 7, pondělí až sobota od 11.00 do
21.00, k dispozici na baru, www.divus.cz

Celetná 20, Praha 1-Staré Město – pondělí až pátek – 10–24 hod., sobota
až neděle – 16–24 hod., www.k4klub.org

Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity, Mariánské
náměstí, Praha 1-Staré Město, před Městskou knihovnou
v Praze 100 metrů od stanice Staroměstská, každý čtvrtek od
17.00 do 18.00, www.socsol.cz

Projekt
Pražská škola alternativ
je financován Nadací
Rosy Luxemburgové.

více na: www.ekumakad.cz

Demokracie jinak Sobota 17. listopadu 2012 11.00 Václavské náměstí v Praze

Debatní a informační stany:

• Pražská škola alternativ

Panel 1 (11.00–12.00) „Politika jinak“

Vystoupí: **Jakub Patočka**, šéfredaktor Deníku Referendum

Václav Exner, člen Alternativy zdola

Ondřej Čísař, politolog

Panel 2 (12.00–13.00) „Proti privatizaci veřejných služeb“

Vystoupí: **Ilona Švihlíková**, ekonomka a členka Alternativy zdola

Nikola Šimandlová, členka Iniciativy ProAlt

• Iniciativa ProAlt

Představení kampaně „Tato vláda může zabít“

a „Stop Sociální reformě“

• Iniciativa Za svobodné vysoké školy

Vystoupí: **Stanislav Štech**, prorektor Univerzity Karlovy

Jérémie Bédard-Wien, představitel úspěšného hnutí
proti školnému v Québecu

František Dobšík, předseda Českomoravského
odborového svazu pracovníků školství (ČMOS)

Dále se představí (info stánky a materiály):

Alternativa zdola, Amnesty International,
Českomoravský odborový svaz pracovníků školství,
Ekumenická akademie, Iniciativa Ne rasismu,
Iniciativa Za demisi vlády, Konsorcium nezávislých
organizací, Mladí sociální demokraté, Národní rada
osob se zdravotním postižením ČR, ProAlt, Pražská
škola alternativ, PUSA, Rada seniorů ČR, časopis
Solidarita, Spojenectví práce a solidarity

www.stopvlade.cz

Horký čaj a kávu si můžete dát u stánku Ekumenické akademie

Tiskový mluvčí studentské odborové asociace CLASSE, které stála v čele úspěšné
studentské stávky v kanadské provincii Quebec trvající od února do srpna 2012.

JÉRÉMIE BEDARD-WIEN “JAK PORAZIT VLADU”

RECEPT QUEBECKÝCH STUDENTŮ

Po debatě se uskuteční veřejný sněm iniciativy
ZA SVOBODNÉ VYSOKÉ ŠKOLY

Filozofická fakulta UK,
nám. Jana Palacha 2, Praha 1
místnost č. 200

16. 11. 2012
17:00

iniciativa
ZA SVOBODNÉ
VYSOKÉ ŠKOLY

PORÁDÁJI
iniciativa
PROALT

ČESKOMORAVSKÝ
ODBOROVÝ SVAZ
PRACOVNÍKŮ ŠKOLSTVÍ

Podpora
STUDENTSKÁ
RADA FF UK